Без мови немає нації

СЛОВО Просвіти

ч. 1 (118)
4 січня
2002 р.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ, СЛАВІМО ЙОГО!

Дорогі браття і сестри!

Рік тому християнський світ відзначив 2000-ліття Різдва Христового. Здавалося б, усвідомивши значення народження Сина Божого на землі від Пресвятої Діви, християни повинні з більшою надією дивитися у майбутнє. Але відомі події у Сполучених Штатах викликали страх і невпевненість у завтрашньому дні у певної частини людей в Америці і Європі. Чи є підстави для такого сумніву? Звичайно, є! Але тільки для тих християн, які перестали бути світлом світу і сіллю землі (Мф. 5, 13-14). Якщо сіль втрачає свою якість, то, за словами Христа Спасителя, її викидають на потоптання.

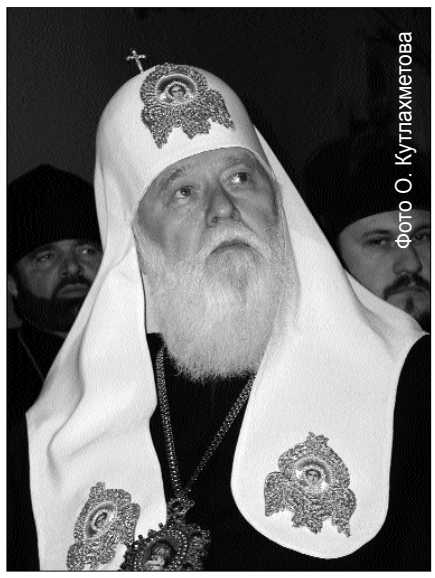
Фото О. Кутлахметова

Ці так звані християни поставили в центр історичного процесу не Бога, а людину; науково-технічний прогрес, а не Царство Боже; матеріальні, а не духовні цінності. Різдво Христове нагадує нам, що в центрі історії є Бог. Він із небуття створив світ, Він же і промишляє над ним.

Під час різдвяного богослужіння ми часто чуємо церковний піснеспів: "З нами Бог, розумійте, народи, і покоряйтеся, бо з нами Бог!" Що означають ці слова? Вони свідчать про те, що з безмежної любові до людей, щоб спасти нас від гріха і смерті, величний Бог принизив Себе і став смиренною людиною.

Якщо з нами Бог, то чого нам боятися. Для віруючих не страшні ні смерть, ні її причина — гріх, бо Син Божий для того і народився, щоб Своєю смертю і воскресінням подолати смерть, заснувати Церкву і дати нам, людям, благодатну силу і можливість визволятись і очищатись від гріха. Ісус Христос приніс на землю Царство Боже, яке тому і називається Божим, що його центром є Бог. Для тих християн, у чиїх серцях існує Царство Боже, не страшні ніякі світові катаклізми і потрясіння, бо з ними Всемогутній Бог. Хто хоче бути впевненим у майбутньому, той повинен триматися рукою за ризу Божу. І Бог такого християнина не посоромить і захистить від усякого зла.

Християнином є тільки та людина, яка приймає Христа як абсолютну Істину і Правду, як єдиного Бога Творця і Бога Спасителя. Ми рішуче відкидаємо всяку спробу поставити Ісуса Христа хоч би й на почесне місце, але все ж у ряд інших "засновників релігій" або "великих вчителів людства". Християнство стоїть перед нами у всій своїй виключності і незрівнянності. Воно ні в якому разі не може розглядатися як одна зі світових релігій. Християнство є релігією, відкритою Самим Богом, а не заснованою людиною, якою б вона не була великою.

Тримаючи високо прапор християнства, ми не відкидаємо інші релігії, які існують у сучасному світі. Ми цінуємо в них усе те, що не суперечить християнству, тобто те добро, яке на сучасній мові називається загальнолюдськими цінностями.

Церква Христова святкує Різдво Христове, щоб нагадати християнам, які втрачають надію у цьому світі, що Бог не залишив людство на самоті зі злом. Для того, щоб бути впевненим у земному житті, мати міцну надію, треба кожній людині духовно відродитися в особистому житті. Моральне оздоровлення суспільства через окрему людину є місією Церкви. Соціальне служіння має важливе значення, але набагато важливішим є духовне відродження. Недаремно Христос Спаситель сказав: "Шукайте ж спершу Царства Божого і правди Його і все це додасться вам" (Мф. 6,33), тобто турбуйтеся насамперед про духовні цінності, а матеріальні будуть наслідком вашого духовного життя.

Церква закликає своїх послідовників до активної участі в суспільному житті, але при цьому до такої участі, яка б ґрунтувалася на засадах християнської моралі. Це означає також, що християнство повинно давати відповідь на сучасні проблеми.

Українська держава існує вже десять років. У неї ще багато проблем, однією з них є проблема розділеного православ'я. Для консолідації суспільства, для утвердження незалежності України потрібна єдина Помісна Православна Церква. Коли ми говоримо про Помісну Церкву, ми маємо на увазі автокефальну, тобто повністю незалежну, а не автономну Церкву, яка є лише частково незалежною. Церковна автономія, як і будь-яка автономія, утверджується для збереження влади центру. Незважаючи на всі труднощі і протидії, віримо, що в Україні буде єдина Українська Православна Церква. Без Української Церкви не буде Української держави, а без Української держави не може бути Української Церкви. Покладаючись на Бога, ми впевнені, що

буде і Українська держава, і Українська Церква. Різдво Христове є запорукою нашої надії.

У цей святковий день сердечно вітаю вас, дорогі браття і сестри, і всіх християн України з Різдвом Христовим і Новим роком. Поздоровляю зі святом і наших земляків-українців, розсіяних по всьому світу, які люблять свою Батьківщину і всіляко допомагають утвердженню Української держави. Вітаємо з Різдвом Христовим Президента України Леоніда Кучму, Верховну Раду і її Голову Івана Плюща, Український уряд і Українські Збройні Сили. Нехай Господь наш Ісус Христос, Який народився у Віфлеємській печері, подає їм мудрість, духовні сили вірно служити українському народу.

Прославляючи Різдво Христове, смиренно дякуємо Богові за всі Його благодіяння, за радість і скорботи, за Його безмежну любов до нас, грішних. Нехай милість Господня перебуває на нас і на Україні нашій і в грядущому році.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде зі всіма нами.

Христос народився, славімо Його!

Філарет,
Патріарх Київський

Дорогі читачі "Слова Просвіти"! З Різдвом Христовим Вас вітають редакція та гості першого числа газети в 2002 році:

Владика Димитрій — стор. 2

Академік Олександр Пономарів — стор. 6

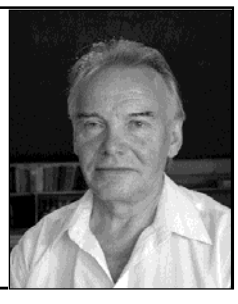

Чоловік року Віктор Ющенко — стор. 10—11

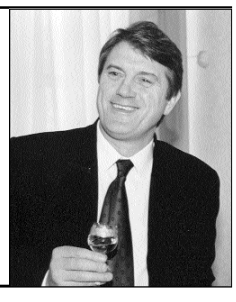

Академік Михайло Павловський — стор. 4—5

Жінка року Юлія Тимошенко — стор. 12—13

Легендарний співак Тарас Петриненко — стор. 14

НАРОДНА МІСТЕРІЯ РІЗДВА

Різдво Христове вважається одним з найсакральніших церковних свят. Це — свято миру. Біоенергетика людини налаштовується на гармонію Всесвіту. І хоч точна дата народження Ісуса Христа невідома, саме закони всесвітньої гармонії визначають період різдва чи переродження світу. Тому духовний стан людини та її дії на Різдвяний цикл свят мають велике значення для життя цілої родини, навіть спільноти. Найкращі плоди земні, найкращі культурні здобутки народ віддає у ці дні на радість Богові.

Дуже цікавими та символічними є різдвяні українські народні містерії, котрі розпочинаються ще за 2 місяці до свята Народження Ісуса Христа. Вони — особливість нашого народного світогляду.

Оповіщенням святочного часу є день 8 листопада за новим стилем, святого Димитрія, присвяченого народом св. Юрові. З ним, як патроном домашньої худоби, і пов'язані усі містерії з худобою протягом двох місяців (полазництво тощо). Святий Михайло на 21 листопада несе ідею вогню та води як творчих елементів народження світу. Чотирнадцятого дня після св. Михайла, 4 грудня, — головне християнське передріздвяне свято "Введення в храм Пречистої Діви Марії". Дні св. Миколая та св. Анни — "полазні", коли молоді хлопці, символізуючи молоду, нову худобу, навідують хати. Св. Миколай також є культурним лицарем народу, народним прадідом, переродженим на Різдво Дідухом.

У народній традиції Святий Вечір — найважливіший, найсакральніший у Різдвяних святкуваннях.

Є повір'я, що цього вечора духи всіх дітей злітаються до матері на таємну вечерю. Відсутність якогось члена родини була ознакою родинних непорозумінь у майбутньому. Родинна злагода та віра в єдиного Творця гарантували безперервність народного життя.

Очевидно, що народна традиція найбільше збережена у селі. Тож розпочинають святовечірній день, розпалюючи "живу ватру" або "святий вогонь" на припічку і в печі з дванадцяти полін, які приготували ще 12 днів тому. 12 — символ наступного року, його дванадцяти місяців. Скликає на святу Вечерю перша зірка на небі, котра оповіщає про народження Спасителя Світу. Хлопчина (як правило, син господаря) вносить до хати в'язку сіна та в'язку соломи. Сіном притрушують стіл і долівку під столом, соломою — решту хати. Господар вносить Дідуха — сніп пшениці (або іншого збіжжя), вітає усіх і ставить Дідуха на "покуті". У святовечірньому дійстві господар з господинею витупають в ролі духівників, хлопчик, що вносив сіно і солому — послушника. Коли господиня вносить вечерю — ставить коло Дідуха хліб та кутю. Деколи на Дідуха кладуть борону, під стіл — усіляке залізне приладдя. Сіно нагадує народження Христа — в яслах…

На Гуцульщині при появі першої зірки ґазда заганяє худобу до однієї кошари, ґаздиня засвічує свічку в хаті. З веретеном у лівій, із сокирою — у правій руці, під пахвою — перший спечений хліб, господар обходить обійстя три рази, кожного разу стає перед вийнятим чи відчиненим у святочну кімнату вікном (в іншому випадку — перед дверима) і промовляє: "Добрий вечір!" Відповідають із хати: "Дай Боже здоров'я". Після побажальних, молитовних (на захист від стихій та дикого звіру) промов ґазда замикає брами, усі двері й заходить до хати. Тоді ніхто вже не має право вийти з неї. Хліб, який був під пахвою, ґазди засушують і дають худобі з вуглем "живої ватри" і сировицею.

На Вечері присутня найближча і найдальша рідня, кожна родина бере участь у цьому дійстві. Кожний українець мав острах нещастя, втрати Божого благословення та родинного зв'язку, коли б не приєднався до родинного свята.

На святковому столі має бути 12 пісних страв. Найголовніші дев'ять відбираються господинею для молитви й почину Вечері. Ще перед Вечерею господиня бере по ложці з кожної страви і пече книшик — засушений дається худобі на св. Юра, коли виганяється на зелену пашу. Містичне значення на Вечері має кутя, голубці, риба (юшка чи студенець із неї), мак, мед, часник…

По кутах стола господиня кладе часник та по жмені конопляного сімені, накриває те все білою скатертиною. Внесені хліби укладаються в два ряди на столі, поверх них — калач. Малий хлопчик як "невинна душа" вносить кутю. Господар обкурює ладаном тричі хату. З кожної зі страв потрохи він набирає в корито і несе худобі. Благословляє її хлібом, доторкаючи до голови та маже медом між очима хрестик. Далі бере малий хліб, маку, черепок з ладаном та обходить господу. Обкурює ладаном та посипає маком, виголошуючи захисні та родючі промови. У той час усі в хаті сидять тихо. Потім господиня дає господарю миску, де зібрані усі страви, на верху — перший хліб, стоїть запалена свічка. Він обходить із цим тричі навколо хати, ставить миску на стіл, уклякає разом з усіма перед Богом і просить благословення.

По молитві усі сідають за стіл. У голові — господарі, далі — їхні діти, найближча родина, знайомі, які не можуть самі через злидні відсвяткувати.

Коли усі посідали, господар встає, набирає куті і кидає її вгору до стелі тричі: "Щоб здорово і весело росла худоба, стрибала як кутя".

Господиня по півложки пшениці й усіх страв кладе у кутики вікон — "ангелам і померлим душам". Починають вечерю з куті чи куштують хліб (пампушки, коржі тощо) з медом. Далі пробують кожну страву, зберігаючи молитовний настрій. Після вечері дякують Богові. Зі столу посуд не збирають, залишається потроху зі страв — предкам…

На Різдво усі намагаються взяти участь у святій Літургії, день проводять у молитвах до Бога, просячи його благословення. Після Святкового Богослужіння — коляди, віншування, вертепи. Коли колядники (Божі слуги) приходять під хату, господарі виносять хліба, повісмо льону, яким в'яжуть хреста. Щедро віддячується коляда (часто запрошують колядників до столу), бо це — благословення Господа. Колядують та щедрують аж до Стрітення Господнього. Часто народна вертепна драма несе якісь суспільні ідеї. Деколи в образі Ірода впізнається злочинний чиновник, у Жидові — зрадник, в Козакові — захисник рідної землі.

На Старий Новий рік (14 січня) до кожної оселі "Василь" та "Маланка" разом з колядою та щедрівками приносили урожай на наступний рік. 13 січня православна Україна святкує Щедрий вечір. Найважливіше тут — посівання. На світанку Нового року хлопчики посівають зерном з Дідуха, яке несе любов та радість.

Водохреща — 19 січня. Напередодні — Святе надвечір'я (у Галичині — другий Святвечір). Головний символ свята — свячена вода. Це — пам'ять хрещення Ісуса Христа в річці Йордан. Це — закінчення Святої Коляди.

Христос народився! Славімо Його!

● **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

«ВОГНЮ ІЗ ВІФЛЕЄМУ В КОЖНУ ДУШУ!»

Ексклюзивне інтерв'ю для "Слова Просвіти" з нагоди Різдва Христового владики Димитрія,

— Владико Димитрій, настає велике свято Різдва Христового. Яке сакральне значення має воно для Церкви, людей?

— Різдво Господа нашого і Спасителя Ісуса Христа є справді великим святом. Це — не просто надія, а втілена надія кожної людини на те, що вона спасеться. Уся проповідь Спасителя на Землі, Його Воскресіння і Вознесення на небо мають таке саме сакральне значення, як і народження. Увесь християнський світ повинен не просто святкувати за звичкою, а замислитися над істинним значенням Різдва Спасителя. Часто святкуємо, бажаємо один одному добра машинально. Але ми не даремно щоразу вітаємося "Христос народився!" — "Славімо його!" Несемо спасіння собі й ближнім. Повинні усвідомити це і покаятися за колишні гріхи. Адже смисл нашого життя — у Бозі. Вічне життя — мета кожної людини. Вона прагне жити з Богом, щасливо жити. Сьогодні необхідна переорієнтація цінностей, коли світ звернений до технологічного злету, науково-технічного цивілізаційного прогресу. З'являються імперії в новому вимірі — інформаційному. Забуваємо тут про Бога. Людина поставила у центрі цивілізаційного розвитку саму себе. Антропоцентризм, зароджений у XVIII столітті, дає свої плоди. Різдво Спасителя має нагадати нам про свою місію. Господь прийшов на землю, аби нас вивести на небеса.

— Різдво ніби стає більше світським святом, формальним. Люди змучені буденністю, злиднями…

— Не все так погано. Народ пам'ятає ще Світло, Добро нашого Спасителя. Це свято ніколи не згасне. Кожна родина збирається і бажає всім добра, просить Божого благословення. Засівається благодатний ґрунт на наступний рік та ціле життя. Те, що кожен відчуває нестачу часу на досить важливі речі у нашому житті, означає наше безсилля перед брудом і проблемами світу. Вони нас затягують. Такі свята, як Різдво Ісуса Христа, дають нам шанс переродитися, переосмислити себе. Народження Спасителя у Віфлеємі — для всього світу, для кожної людини.

— Владико Димитрій, чи православна традиція святкування Різдва має свої особливості поміж решти християнського світу?

— Звичайно, ми відзначаємо це свято за старим, юліанським календарем. Дотримуємося власної традиції. Астрономи нам говорять, що це — застарілий календар. Він не є застарілим в богослужбовій традиції. Я не сказав би, що Українська Православна Церква має окреме святкування Різдва Господнього. Православна Церква різних країн (Румунії, Вірменії, Болгарії, Грузії тощо) має однакову традицію, як і тексти богослужіння. Є ще народна традиція святкування Різдва Господнього, але тут повинні сказати своє слово наші етнографи. Ця народна традиція настільки пов'язалася із церковною, що маємо зараз суцільну православну святкову глибу. У таких народних обрядах, як колядки та щедрівки, вкладений глибинний богословський догматичний православний зміст Різдва Господнього.

— А які основні символи Різдва?

— Це, передусім, символи християнські. Господь і Спаситель як немовля. Богородиця, яка тримає новонародженого, а той благословляє світ. Віфлеємська зірка, пастухи, Божа тварина, яка зігрівала новонародженого Спасителя. Бо Господь прийшов у світ не як цар, а в убогих яслах, як співається, був повитий. Знакові фігури — волхви, які принесли для Господа золото, ладан і смирну. Можливо, найбільшим символом була Віфлеємська зірка, котра осяяла народження Христа і освічувала шлях волхвам до Господа. Ця зірка освічує дорогу до Бога кожної людини.

— Вертеп є народним символом?

— Так, це — народне дійство. Він виховує людину в християнському дусі, дусі боротьби добра зі злом. І завжди у вертепі перемагає добро. До речі, український вертеп за вибором жанру, дотепністю переміг на фестивалі у Франції. Вертеп кожної країни має своє національне забарвлення. У нас часто представлений козак, котрий знищує зло.

— Владико Димитрій, Різдво Христове вважається родинним святом, святом єдності й любові. Чи мають місце тут суспільні мотиви?

— Церква є великою сім'єю, і родина — це маленька Церква. Тут також глибинний християнський зміст. Уся родина на Різдво збирається разом, вона освячує свої дії. Найвищий і найближчий для нас — Господь, який своєю благодаттю зігріває кожного із нас. Ми збираємося усі в Господі. Заведено, що у перший день Різдва Христового не можна ходити у гості навіть до найближчих друзів. Ми віддаємо себе цілком Богові. Ми випрошуємо таким чином благословення на цілий наступний рік.

— А держава має якесь відношення до свята, взагалі до релігії?

— Духовність є фундаментом будь-якої держави. Якщо люди є віруючими, духовними, то вони є чесними громадянами. Люди покликані дотримуватися закону, який їм пропонує держава. А держава покликана у цьому світі боротися зі злочинами, тобто гріхом людини. Має бути страх Божий у людях.

— Коли ми говоримо про боротьбу зі злом, меч справедливості, дехто закидає нам "мирність" і всепрощення Ісуса Христа.

— Господь дуже чітко розділив владу Церкви і держави: "Богу — Боже, а кесареві — кесареве". Інша справа — чи від Бога сьогоднішня влада. Суспільство секуляризоване. Неможливо поставити чітку межу, але держава повинна бути стримувачем зла. Останні події в Сполучених Штатах показали, що боротьба добра і зла загострилася. Держави нібито борються зі злом, але відсутнє насправді джерело справедливості — Бог.

— Владико Димитрій, наскільки реальна єдина Церква у світі?

— Єдина Церква як мета — добра справа. Але існує єдина істина. Це справа Божа, а не наші практичні роздуми і вчинки. І коли ми говоримо про нову релігію, нову еру, усе це дуже туманно. Ті, хто це проповідує, мені здається, самі не знають, чого хочуть. Ще не час говорити про такі речі. Можемо знайти спільну мову з усіма віросповіданнями лише у справі збереження добра і духовності на всій Землі. Зрештою, святоотцівська література ясно вказує, що новою релігією буде релігія Антихриста. Наша мета зараз — єдина Українська Православна Церква. Це — болючий процес. Про це всі говорять, і ми віримо, що скоро в Україні буде Єдина Помісна Православна Церква.

— Чого б Ви побажали нашому народові напередодні Різдва Христового?

— Наш народ попри все залишається носієм великої духовності. Хотів би побажати, щоб наш народ не втрачав віру отців та прадідів. Аби вогонь із Віфлеєму, який нещодавно був принесений до нашого Михайлівського монастиря, зігрів кожну родину, кожну душу у ці Різдвяні свята. Щастя, здоров'я, процвітання нашим людям! Не втрачати надію. Бо джерело цієї надії — саме Різдво нашого Спасителя. Якщо ми будемо твердо вірити, виконувати Божі заповіді — ніякі катаклізми нам не страшні.

●

ПЕРЕД ОЧИМА ВСЬОГО СВІТУ

РЕПЛІКА З ПРИВОДУ

Різдво Христове збуджує в людях прагнення вірити у здійснення найзаповітніших, часом найневірогідніших надій. У ці дні активізують свою діяльність численні благодійні фонди і харитативні організації, надаючи любові до ближнього конкретних матеріальних форм. Зокрема, нинішні Новорічно-Різдвяні свята поєднали католицьку, лютеранську, євангелістську і православну Церкви у всесвітній акції "Різдвяна свічка". Збір добродійних пожертв мав за мету допомогти бездомним дітям відчути радість Свята.

Свічки, куплені за добровільні пожертви і запалені у десятках мільйонів домівок, нагадували про те, що Христова Любов — це реальність, яку відтворюємо власним серцем, свідомістю і… гаманцем на користь інших. Запалена свічка на столі нагадувала, що за нею стоять радісні посмішки дітей, обігрітих і нагодованих завдяки нашій небайдужості.

"В образі маленького Ісуса ми можемо впізнати обличчя дитини будь-якої раси чи національності, маленького палестинця чи маленького афганця, дитя племені бхуту чи тутсі. Хоч би хто була ця дитина, для Бога кожна є особливою. Ми повинні рятувати дітей, щоб урятувати надію на виживання людства," — такими словами звернувся Папа Іван Павло II в традиційному Різдвяному посланні urbi et orbi (місту та світу), присвяченому дітям, які потерпають від воєн. Ці слова про **виживання** з повним правом можна сприймати також на адресу десятків тисяч українських дітей, які потерпають від неоголошеної, але реальної "мирної" війни, спрямованої проти майбутнього України.

Наприкінці своєї проповіді Святіший Отець сказав не менш актуальні для нас слова: *"Нехай святе ім'я Боже ніколи не використовується для виправдання ненависті, нетерпимості та насильства. Нехай ніжне обличчя дитини з Віфлеєма нагадує кожному, що всі ми маємо одного Бога".*

Чеченські діти, як і їхні батьки, чи не найбільше потерпають від війни, втрачаючи надію на **виживання**. Бо не з газет і не з розповідей пересвідчилися, в чому полягає зміст і сенс російських "зачисток", що являють собою насильство і геноцид на практиці та хто насправді є бандформуваннями. Вони на власному досвіді переконалися, хто здійснює щоденний плановий терор як послідовну державну політику, спрямовану на ліквідацію чеченського народу перед очима всього світу.

ЗМІНИЛИ ГОЛОВУ НА «КОНВЕРТОВАНИЙ РЕСУРС»

ЛЕКСИКА ВЛАДИ

Головою партії реґіонів ще донедавна був голова Державної податкової адміністрації. І це всіх задовольняло, особливо тому, що саме створення такої партії було фактом реалізації Найвищої Адміністративної Ідеї.

Але раптом (знову раптом?) Найголовніший Адміністратор держави оприлюднив через ЗМІ своє не дуже прихильне висловлювання щодо Податкового Адміністратора; на предмет того, що лідерство в партії погано узгоджується з потужними фінансами, якими водночас оперує цей адміністративний партлідер-службовець.

Навряд чи ми дізнаємося, що при цьому (або перед цим) було сказано в адміністративному міжсобойчику, тобто за межами широкого ефіру. Бо нині, після зникнення майора Мельниченка з високого кабінету (разом із плівками записів розмов у цьому кабінеті), навіть дружня порада Адміністратора своєму найвідданішому партнерові у спільному інтересі вже перетворюється у державну таємницю найвищої ваги.

Тому на поверхні залишилася знайома теза про те, що мовляв, народ може це неправильно зрозуміти. Тобто факт поєднання грошей з адміністративною партією. І тоді, швиденько (бо протягом кількох останніх хвилин з'їзду партії), держслужбовця Азарова поміняли на держслужбовця Семиноженка.

Народ, якраз, добре зрозумів цю рокіровку на передвиборчій кон'юнктурно-політичній шахівниці. Особливо після того, як з цього приводу висловилися головні фігури цієї адміністративної комбінації.

Микола Азаров: ***"Щоб уникнути політичних спекуляцій у використанні, начебто, адміністративного ресурсу — а ми зацікавлені, щоб зробити вибори прозорими, чесними — я й ухвалив таке рішення. Тобто, на час передвиборчої кампанії, я — безпартійний"*** (переклад з російської; магнітний запис Бі-Бі-Сі).

Можна лише подякувати пану Адміністратору за відвертість. Бо нам, котрі вже давно живуть у сфері *політичних спекуляцій*, якраз легко зрозуміти оце *"ми зацікавлені, щоб зробити вибори…"* Ясно, що адміністраторам треба *"зробити вибори."* Зараз про це тільки й говориться. Чи вони *"зроблять"*, це ще побачимо, бо й від нас залежить багато чого. І адміністратори, знаючи це, тому так серйозно до "роблення" готуються.

Але чи не занадто тут ризикує сам пан головний податківець? Ні, не тоді, коли ставить під сумнів наявність офіційно визнаного адміністративного ресурсу, додаючи до цього сором'язливе *"начебто"* і, водночас, саме цим породжуючи сумнів про щире бажання зробити вибори *"прозорими, чесними"*. Чи не ризикує, чи не ставить себе вище Президента, коли стверджує, що *"…я й ухвалив таке рішення"*? Бо ми знаємо, хто ухвалює рішення в нашій державі, навіть якщо йдеться не про високу голову адміністративно створеної політичної партії, а про голову одного, окремо взятого журналіста.

У кожному разі, важко погодитись із твердженням, що відхід пана Азарова від партії *"на час передвиборчої кампанії"* суттєво сприятиме більшій прозорості виборів, а також і з тим, що реальний зміст поняття "партійно-безпартійний", як і його тимчасовість, не належить до сфери *політичних спекуляцій*. Судячи з наведеного висловлювання, партія в цьому випадку сприймається і трактується не як спільнота ідейно переконаних людей, а як засіб і форма тимчасової організації адмінресурсу.

Свого колегу з адмінресурсу спробував виправити його наступник-партайгеноссе, віце-прем'єр Володимир Семиноженко: ***"Наш ресурс повинен, так би мовити, бути сфокусований у ресурсі довіри виборців; бути, так би мовити, конвертованим у ресурс довіри. І оцей ресурс — … це… в ту роботу, яку всі ми виконуємо".***

Як бачите, "виправив". Слід було б, звичайно, розшифрувати оце *"всі ми"*. А також *"у ту роботу"*. Проте мені чомусь здається, що саме МИ з вами, шановні читачі, у це *"ми"* не входимо. Так само, як і в *"ту роботу"*. Бо у нас з ними давно дуже різні роботи. Оскільки різні інтереси. Бо нам треба нашу національну державу будувати. Що будують в Україні і вже збудували вони, ви вже добре бачите.

●

ВИБОРЧИЙ ТЕЛЕГРАФ

31 ГРУДНЯ 2001 РОКУ В УКРАЇНІ РОЗПОЧАЛАСЯ ВИБОРЧА КАМПАНІЯ

Ось що повідомив журналістам голова ЦВК Михайло РЯБЕЦЬ:

— Ухвалено проект постанови про орієнтовну середню кількість виборців в одномандатних виборчих округах та утворення одномандатних виборчих округів для проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року.

— Вирішено створити 225 одномандатних округів для проведення виборів із зазначенням їх меж, номерів та кількості виборців. Орієнтовна середня кількість виборців в одномандатних виборчих округах, за його словами, повинна становити 170 тис. 75 осіб на округ.

— Співробітники ЦВК "і 31 грудня, і 1 січня, і всі інші дні" працюватимуть у робочому режимі, "незважаючи на Святий вечір і Різдво Христове". "Для нас ці свята пройдуть в Центрвиборчкомі".

— Переважна більшість одномандатних виборчих округів на території України, які були затверджені ЦВК сьогодні, "не зазнали суттєвих змін і затверджені у тих межах, у яких вони були створені під час проведення минулих виборів".

— Змінена кількість одномандатних виборчих округів у Херсонській (було 5 — стало 6) та Закарпатській (було 6 — стало 5) областях. Це пояснюється тим, що за даними Державного комітету статистики України, кількість населення у цих реґіонах з часу проведення минулих виборів змінилась. Також змінилися межі виборчих округів у Києві, що пов'язано з недавньою адміністративною реформою у столиці, коли з 14 районів було створено 10.

6–7 СІЧНЯ ВІДБУДЕТЬСЯ ЖЕРЕБКУВАННЯ ЩОДО УЧАСТІ В ОКРУЖНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ ПАРТІЙ, ЯКІ НЕ ПОДОЛАЛИ 4 % БАР'ЄР НА МИНУЛИХ ВИБОРАХ

Орієнтовно 6–7 січня відбудеться жеребкування між партіями, які не мають своєї фракції у парламенті і не пройшли 4% бар'єр на минулих виборах, щодо включення їхніх представників до складу окружних виборчих комісій.

Про час і місце проведення жеребкування буде повідомлено додатково.

СОЦІОЛОГИ ВІДЗНАЧАЮТЬ: ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ УКРАЇНЦІВ ВИРІШУЮТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ВИБОРАХ-2002

У майбутніх виборах до Верховної Ради мають намір узяти участь 83% громадян України, при цьому зростає частка українців, які впевнені у такій необхідності, що підтверджують соціологічні дослідження. Про це заявив директор Українського інституту соціальних досліджень Олександр Яременко на прес-конференції "Соціально-політичні та електоральні орієнтації громадян України" в УНІАН.

Як зауважив О. Яременко, суттєва відмінність виборів 2002 року від попередніх полягає в тому, що намір узяти активну участь у виборах декларує молодь. Зокрема, частина з них має намір підтримати нещодавно створений Блок української молоді, якому вже нині симпатії віддають 3,5% опитаних. На думку О. Яременка, такий результат свідчить про те, що молодь під час майбутніх виборів "буде досить вагомим чинником, і сама розраховує взяти активну участь у виборчій кампанії".

* * *

За інформацією інтернет-видання громадського руху "За доброчесність у політиці", на минулих парламентських виборах 29 березня 1998 року на виборчі дільниці прийшло 70,78% українських виборців.

Чотиривідсотковий бар'єр на виборах 1998 року здолали тільки 8 політичних партій або об'єднань: Комуністична партія України — 24,65%; Народний рух України — 9,40%; виборчий блок Соціалістичної партії і Селянської партії "За правду, за народ, за Україну!" — 8,55%; партія зелених України — 5,43%; Народно-демократична партія — 5,01%; Всеукраїнське об'єднання "Громада" — 4,67%; Прогресивна соціалістична партія України — 4,04%; Соціал-демократична партія України (об'єднана) — 4,01%.

Майже 20% з числа депутатів ВР скликання 1998 — представники бізнес-структур, 7,48% — професійні політики, а лідирують державні службовці — їх в українському парламенті цілих 48,07%. За цивільною спеціальністю народних обранців зразка 1998 року лідирують інженери (37,41%), викладачі (18,59%) і економісти (13,15%).

409 депутатів ВР — чоловіки і тільки 33 депутатських мандати одержали представниці слабкої статі.

ЯКБИ ВИБОРИ ВІДБУВАЛИСЯ ЗАРАЗ, ВИБОРЧИЙ БАР'ЄР МОГЛИ Б ПОДОЛАТИ ВІСІМ ПАРТІЙ І БЛОКІВ

Шанси подолати 4-відсотковий виборчий бар'єр на майбутніх парламентських виборах у грудні мали вісім партій і блоків: Комуністична партія України, блок "Наша Україна", Всеукраїнське політичне об'єднання "Жінки за майбутнє", блок "За єдину Україну!", Партія зелених України, блок партій "Яблуко" і "Красива Україна", Блок Юлії Тимошенко і Соціал-демократична партія України (об'єднана). Про це заявив директор Українського інституту соціальних досліджень Олександр Яременко на прес-конференції в УНІАН.

Серед політичних сил, здатних нині подолати 4-відсотковий виборчий бар'єр, виборчий блок "За єдину Україну!" і ПЗУ, які здобули по 6,1% симпатій виборців. Зростання рейтингу блоку "За єдину Україну!" О. Яременко пояснює як активізацією співпраці блоку зі ЗМІ, так і приєднанням до блоку очолюваної прем'єр-міністром Анатолієм Кінахом Партії промисловців і підприємців.

За словами соціолога, подолання виборчого бар'єру блоком "Яблука" і "Красивої України" (3,7% опитаних), Б'ЮТ (3,3%) та СДПУ(О) є "більш проблемним".

УНІАН

●

КВІТОЧКИ І ЯГІДКИ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ «ЗА БУГРОМ» І ВДОМА

Глобалізм, як нова ідеологія країн "золотого мільярда", скасовує в односторонньому порядку класичний для міжнародного права принцип невтручання у внутрішні справи націй і держав.

Михайло Павловський

Знайомтесь: доктор технічних та економічних наук, академік, екс-міністр промисловості України (1992 р.), автор понад 400 наукових праць, народний депутат України Михайло Антонович Павловський. У колі його наукових і політичних зацікавлень — економіка, нові технології, фінансово-банківська система. Він послідовно розвінчує згубний вплив нав'язаної нам монетаристської політики, ринкового фундаменталізму.

Про деякі з цих проблем — наша з ним розмова.

— Михайле Антоновичу, більшість у правлячому класі нашої держави — це колишня партноменклатура. Нинішні свої економічні реформи вона, вже під демократичною личиною, проводить тишком-нишком. Схоже на те, що влада не зацікавлена, аби широкі народні маси знали, що то за вільний ринок, Чиказька школа та інші викрутаси МВФ і СБ...

— Основні ідеї Чиказької економічної школи, яка сповідує ідеологію вільного ринку і повертає до класичного (дикого) капіталізму, або ринкового фундаменталізму, до однофакторної моделі максималізації прибутку, розроблені її родоначальниками М. Фрідменом, Ф. Найтом, Дж. Стінглером та іншими. Нині їх впроваджують у життя в Польщі, латиноамериканських та інших країнах Міжнародний валютний фонд і Світовий банк з допомогою колишнього свого консультанта Дж. Сакса.

У галузі економіки ідеї "чиказьців" та наслідки від їхнього впровадження такі: різке обмеження втручання держави в економіку, вільний ринок, вільна конкуренція, ринкове саморегулювання; нехтування національними особливостями; "твердокам'яний" монетаризм як базова економічна політика, гіперболізація впливу емісії грошей і дефіциту бюджету на інфляцію і розвиток кризових явищ; беззастережна лібералізація економічних відносин і торгівлі; тотальна приватизація, ставка на іноземні інвестиції; обмеження фінансування соціальної сфери тощо.

— Чи обмежуються "чиказькі мудреці" лише економічними посяганнями?

— У тім-то й біда, що ми вже не на чужому, а на власному прикладі спостерігаємо їхні політичні цілі. Це декларування на словах прав і свобод людини, проголошення принципів західної демократії при одночасному ігноруванні тих же прав, насамперед економічних, задля впровадження ідей монетаристської політики; сприяння встановленню на перехідних етапах "жорсткої влади", "твердої руки", авторитарних режимів аж до диктатури латиноамериканського типу; жорстке, безцеремонне втручання у внутрішні справи держав через надання кредитів МВФ та СБ, нав'язування постсоціалістичним країнам своєї програми "шокової терапії", провокування протистояння між законодавчою і виконавчою гілками влади, а при можливості — повне нехтування парламентом.

Особливо підступні ці ідеї у сфері кадрової політики: підготовка і перепідготовка фахівців, чиновників і працівників мас-медіа країн, де проводяться такі реформи, на основі виключно монетаристських цінностей; явний чи прихований підкуп кадрів, виховання конформістів; ігнорування принципів економічної науки, зведення всієї економічної теорії до монетаризму. От вам приклади: якщо на початку 80-х років минулого століття за межею бідності в Аргентині перебувало 16,2 %, у Бразилії — 39, у Мексиці — 24,8 % населення, то вже через кілька років реформ за моделлю "чиказької школи" кількість бідних у цих країнах становила відповідно 51,1, 40 і 27,5 %.

Прибічники цієї школи, а надто в нас, як велике досягнення наводять успіхи реформ у Польщі та Чилі. Між тим, відомо, що реформи в Чилі тісно пов'язані з режимом геноциду проти чилійського народу — кривавими репресіями, придушенням свобод, забороною опозиції, замороженням соціальних асигнувань, депортацією з країни тих, хто насмілився критикувати генерала Піночета. Цифри свідчать, що за цих реформ Чилі зміцніла як сировинний придаток країн елітаризму. Майже всі економічні проблеми диктатор Піночет вирішував за рахунок іноземних інвестицій, які складали 60 % від їх загального обсягу, що дорівнювало майже 6 % ВВП. Навіть Д. Кауфман, представник СБ у Києві, пише: "Чилі — модель економічного, але ніяк не соціального успіху, бо розвиток у цій країні відбувається на фоні жахливого зубожіння населення".

Польща, як і такі країни Центральної Європи як Словаччина, Угорщина, Чехія, розвивалися в особливих умовах. Спершу вони також потрапили в тенета "рятівників" із Заходу, прийняли модель МВФ. І хоч вона з огляду на їх специфіку не була такою руйнівною, як для України, уряди цих країн коригували рекомендації МВФ, а в деяких випадках діяли всупереч їм. А в політиці тим часом вони й надалі підігравали міжнародним структурам: МВФ, СБ, СОТ, розповсюджуючи версію про те, ніби реформи проводяться в дусі "найпередовішого у світі вчення" — ліберал-монетаризму.

— Але ж із посиланням на Польщу з Банкової та з Грушевського вже з півроку лунає переможна пісня про зростання в нас виробництва, подолання кризових явищ. То чи немає тут суперечностей між Вашою критикою "чиказьців" і українською дійсністю?

— У цій правді, як кажуть, не все правда. Безперечно, після міжнародної фінансової кризи кінця 1998 — початку 1999 рр. і бездарного смикання в усі боки, економічна ситуація в нашій країні почала повільно, але невпинно змінюватися на краще. Правильні і вчасні дії В. Ющенка щодо девальвації гривні дещо поліпшили умови експорту і пригальмували імпорт. А це дало поштовх для пожвавлення власного виробництва. Певну роль відіграв економічний експеримент у гірничо-металургійному комплексі. Позитивне значення мали і закони, ініційовані народними депутатами та урядом, щодо помітного тарифного захисту внутрішнього ринку. Наприкінці 1999 року відбулися позитивні зміни й у фінансовій політиці. Під час передвиборної президентської кампанії спішно погашалася заборгованість із пенсій та зарплат працівникам бюджетної сфери. В цілому грошова маса зросла в 1999 р. на 41 %, досягши на кінець року 17,1 % ВВП.

Разом із тим росли інфляція і ціни. З липня по жовтень 1999 р. ціни на метал збільшилися в три рази, на нержавіючу сталь і бронзу — у два, на верстати і обладнання — в 2–2,5 рази. Проте зріс збут, поліпшилася кон'юнктура, що підтверджує мої ідеї й формули про можливе зростання виробництва навіть при зростанні цін.

Але "твердокам'яні" прибічники монетаристської економічної політики знову стверджують, що ріст інфляції — це ріст грошової маси. Додаткові гроші — це ще не інфляція: це лише можливість, яка сприяє інфляції, коли значна частина їх розміщена в комерційних банках. Додаткові ж гроші в комерційних банках — це завжди інфляція. Стримування цін випробуваним, деградативним методом — стисканням грошової маси — означає падіння в прірву.

Уряд В. Ющенка, завдячуючи правильним крокам віце-прем'єр-міністра Ю. Тимошенко в ПЕК, розпочав послідовну боротьбу із тіньовою економікою. Відповідними змінами до закону про електроенергетику впорядковано платежі на енергоринку. За 2000 рік вони зросли в грошовій формі вдесятеро. На потреби народного господарства України з офшорних зон вилучено 9 млрд. грн., що дало можливість уряду значною мірою погасити борги із зарплат, пенсій, стипендій. Це позитивний приклад збільшення монетизації без нарощування інфляційної напруги.

Позитивний наслідок мали кроки уряду щодо кредитування агропромислового комплексу. Із бюджету було виділено 250 млн. грн. комерційним банкам на часткове зменшення процентних ставок для сільськогосподарських товаровиробників. Їх підтримала відповідними законами і Верховна Рада. Тому гімни на честь високого урожаю 2001 року стосуються уряду, котрий за мужні кроки відправлено у відставку, бо нинішній лише збирав посіяне попередником. А ось як він сам засіяв ниву, покажуть наступні жнива.

— Пане академіку, коли слухаєш дебати навколо Державного бюджету на 2002 рік між відомими економістами-депутатами, такими як О. Турчинов, В.Черняк, Ви, з одного боку, і прем'єром та аксакалами з уряду, з другого, то складається враження, що говорять глухий з німим...

— А це відбувається тому, що Україна не має власної довгострокової стратегії економічного розвитку нації та держави. А вона конче необхідна. Наукове обґрунтування шляхів виходу з кризи, вирішення питань перехідної економіки, породжених проблемами трансформації суспільства в Україні, потрібно шукати не в роботах, порадах та рекомендаціях іноземців, а насамперед у працях вітчизняних вчених-патріотів, яких у нас не бракує.

Нині в нас повним ходом іде передвиборна боротьба. Та чи багато партій звертає увагу на економіку? Лише блок Юлії Тимошенко — єдиний блок, який науково обґрунтовує програму своїх реформ і опору робить не на монетаристську економічну політику як базову, а за прикладом розвинутих країн — на сукупність економічних теорій, серед яких базовою є українська інноваційна теорія М. Туган-Барановського. Переважно всі названі Вами вчені-економісти виходять з того, що кризу можна подолати за 2–3 роки шляхом реалізації наукових рекомендацій щодо економічного зростання, серед яких однією з головних є зростання купівельної спроможності населення. Навіть не нарощуючи обсягів виробництва, можна в 5–6 разів підвищити зарплату, пенсії і стипендії. Це не ілюзії — уряд В. Ющенка, віце-прем'єр-міністр з ПЕК Ю.Тимошенко, довели на практиці, що з тіньовою економікою можна боротися, було б бажання зверху.

— Михайле Антоновичу, бурхливі події у світі наводять на думку, що, окрім наших внутрішніх проблем, нас чекають міжнародні бурі...

— Захід просуває у світ ідеологію глобалізму як інтегрованого світового співтовариства. Підставою для цього служать досягнення в галузі високих технологій. Сучасні інформаційні системи, системи телекомунікацій "зняли" кордони — світ став єдиним домом без стін. Йому нав'язуються єдині стандарти, єдині правила торгівлі тощо.

Глобалізм, як нова ідеологія країн "золотого мільярда", скасовує в односторонньому порядку класичний для міжнародного права принцип невтручання у внутрішні справи націй і держав. Розвинуті країни під приводом відстоювання загальнолюдських цінностей дозволяють собі втручатися у внутрішні справи слаборозвинутих країн і не дозволяють нікому втручатися у свої.

Не розуміючи всіх аспектів доктрини глобалізації і ринкової системи, їх впливу на деформацію соціальних порядків у суспільстві, неможливо вибрати ту стратегію розвитку, яка б вивела в коло технологічно розвинутих держав.

Орієнтація суспільства на глобалізацію не завжди і не всім країнам приносить економічне зростання та добробут. Це стає більш зрозумілим, коли врахувати, що, по-перше, на земній кулі природні ресурси обмежені, а за першою теоремою Паретто саме через обмеженість ресурсів якщо якась країна збагачується, то лише за рахунок зубожіння інших. По-друге, світ уже умовно поділений на два полюси — країни "золотого мільярда" і периферію світового господарства. Стандарти життя на земній кулі свідчать про дике розшарування і, отже, різну психологію та різні завдання, які стоять перед різними за рівнем багатства країнами.

— Але реальність нині така, що Україні не уникнути об'єднання?

— Це правда, але я вже не в одній праці застерігав про небезпеку для України від її передчасного вступу в ЄС, або навіть поспішного виконання угод ГААТ/СОТ, які нам нав'язуються.

Інтеграція країн — це спосіб уникнення конкуренції між собою, створення конкурентних переваг для завоювання чи й поглинання додаткових ринків. Кінцева мета

інтеграції — зменшення конкуренції та досягнення переваги над іншою групою країн. З цього випливає, що Антимонопольний комітет України, який на вимогу міжнародних організацій роздрібнює, а не концентрує виробництво, послаблює нашу країну як конкурента на світовому ринку.

Тому стратегічне, головне, першочергове завдання Уряду, Адміністрації Президента, Верховної Ради України — відродження наукомісткого, конкурентоспроможного виробництва, завершеної складної продукції, а вже згодом на цій основі — розвиток малого бізнесу.

— Мабуть, не слід легковажити й політичною конкуренцією. Бо іноді складається враження, що про таку ніколи й не чули.

— Тут будьте спокійні, все як у народній пісні: "І чула, і бачила, ще трішечки з ним постояла". Політична конкуренція — це найменш, з погляду економічної науки, обґрунтований тип конкуренції, хоча й дуже поширений. Яскравим його проявом є закриття ЧАЕС на вимогу "великої сімки". Для Заходу з точки зору економіки це закриття має два позитивні моменти: по-перше, дано поштовх ядерним проектам західних країн; по-друге, ще більше ослаблено економічно Україну, адже допомога Заходу не була й ніколи не буде адекватною економічним утратам і сприяє поглинанню ринків України.

Наші лідери та політики ще раз продемонстрували, що вони дбають про когось, а не про національні інтереси. Тим часом Захід лише декларує, але ніколи не послаблює своєї ядерної енергетики.

— То все-таки, нам крутитися біля східного, що означає — російського, берега, де панує ностальгія за "совєтськими часами" і домінують старі технології, чи причалювати до розвинутих країн?

— Давайте згадаємо, що донедавна Україна посідала провідні позиції в Європі з виробництва промислової та сільськогосподарської продукції. За виробництвом електроенергії вона була четвертою, поступаючись лише Франції, Німеччині та Великобританії. Виробництво цукрових буряків, соняшнику, продукції тваринництва було на рівні, який наближався до багатьох європейських країн, а з деяких видів і перевищував його.

Що стосується науково-технічного і технологічного рівнів, то можна впевнено сказати, що в 90-і роки Україна почала входити в етап сучасної міжцивілізаційної технологічної революції. Вона була серед лідерів і ракетно-космічних технологій, в матеріалознавстві, математиці й кібернетиці, літако- та суднобудуванні, приладобудуванні, окремих видах військової техніки та інших виробництв.

Україна мала, й понині остаточно не втратила, зразкові прикладні науково-дослідні й проектно-конструкторські колективи. Та головне, що вселяє надію на швидке відродження, — Україна має можливість готувати у вищих навчальних закладах інженерно-технічні кадри, які вважаються одними з кращих у Європі. Навіть удар, завданий скороченням у 1996 році приблизно на 15 % викладацького складу вищої школи, не став смертельним.

— Ви писали у своїх працях, що тотальна глобалізація є основою тоталітаризму й диктатури. То чи не обернуться наші добрі наміри бідою, проти якої повстає все більше людей у світі?

— Піднісши цінності ринкового фундаменталізму до рівня абсолютних, Захід створив ряд міжнародних організацій для реалізації цієї доктрини інтеграції у світову економіку: МВФ, СБ, СОТ. Вони проводять політику відлучення національних держав від їх втручання в економіку, дерегуляцію економіки, нав'язавши периферії світового господарства як базову — монетаристську політику, лібералізацію, відкритість економік та однакові правила торгівлі для всіх. При цьому, як зізнається Дж. Сорос, для впровадження своєї доктрини центр застосовує методи "ідеологічного імперіалізму". Усі наукові школи, дослідження, які викривають обмеженість монетаристської політики, засуджуються.

Таким чином, периферії світового господарства центр прищеплює модель розвитку, яка робить тих, хто її застосовує, приреченими на деградацію, а то й геноцид окремих націй і народів.

Ф. Рузвельт попереджав, що голодні й безробітні люди — це матеріал, з якого будується диктатура. Голодні та безробітні люди стають продажними, лякливими, інтелектуально байдужими. Вони проголосують будь за що і будь за кого, виконуючи волю адміністрації. Тож, замість демократичного ресурсу в суспільстві головним стає адміністративний ресурс. Тотальна глобалізація веде до нового тоталітаризму і диктатури.

Під цим кутом і глобальна економіка — це економіка соціального абсурду. Вона породжує небачені додаткові багатства. Сьогодні статки 255 найзаможніших людей світу становлять понад трильйон доларів США, що дорівнює річному доходу 47 % населення земної кулі — 2,8 мільярда осіб. Капітал трьох найзаможніших людей світу більший, ніж валовий внутрішній продукт 48 найменш розвинутих країн.

Така ж тенденція й в Україні: 20 "сімей"-кланів володіють 80 % багатства держави, а решта 20 % залишено для 49 мільйонів чоловік. У нас 2 % осіб живе заможно, 82 % — за межею бідності. Таке абсолютне багатство одиниць проти глобальної бідності мільйонів і мільярдів людей — наслідок глобалізації економіки на засадах ринкового фундаменталізму.

Глобалізація змінює структуру влади на рівні національних держав. Вимога до національних урядів стосовно дерегуляції ринків означає не що інше, як вимогу передати реальну економічну владу країнам глобального капіталу і породженим ними кримінальним олігархам. У цьому й полягають ідеологія, стратегія й політика сучасних прихильників "тотальної глобалізації".

За прикладом далеко ходити не треба: зміна структури управління Кабінету Міністрів в Україні, проведена Адміністрацією президента під диктовку і за допомогою МВФ, призвела до зменшення впливу держави на організацію виробництва; у структурі уряду є Міністерство соціальної політики і праці, але без механізму створення робочих місць. Є Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, але його дії спрямовані на дерегуляцію і глобалізацію. Є багато інших міністерств, але немає саме того, яке б займалося наукомістким, конкурентоздатним виробництвом. У нинішньому українському уряді є кому запроваджувати ринковий фундаменталізм, але немає кому створювати внутрішній ринок.

> Україна має всі підстави звернути на шлях, який веде в коло розвинутих держав. Для цього керівництву держави потрібно діяти рішуче, на основі незалежного мислення, радикально змінивши курс реформ. Бо швидкий розвиток своєї країни за чужими порадами — це нонсенс, це суперечить стратегії ринку й законам конку-

Спроби народних депутатів і фахівців-патріотів на законодавчому рівні започаткувати впровадження наукомістких галузей натикаються на протидію з боку Мінекономіки через їх рекомендації Президентові накладати вето на запропоновані закони. Так було в 2000 році із законами України "Про підтримку авіаційної промисловості", "Про засади відродження електронної промисловості"... Єдина галузь — паливно- енергетичний комплекс — де замість дерегуляції енергоринку в 2000 році введено його регулювання завдяки внесенню відповідних змін до Закону "Про електроенергетику". І відразу галузь ожила. Проте прибічники глобалізації і ринкового фундаменталізму мають надійну опору у владних структурах і серед кримінальних олігархів.

Тіньова економіка, економічна злочинність та корупція породили нову течію в політиці, яку О. Турчинов назвав олігархофренією. Для неї характерне порушення всіх законів розвитку економіки і суспільства.

Не втрачаймо оптимізму й віри в те, що здоровий глузд візьме гору, в основу ідеології нового курсу реформ буде покладено національну ідею як основу злагоди, єднання і цілеспрямованої діяльності суспільства в інтересах кожного її члена та майбутніх поколінь.

● ***— Щиро дякую Вам за розмову.***

«ЕКОНОМІЧНО СУПЕРЕЧЛИВИЙ 2001-й ПЕРЕХОДИТЬ У 2002-й»

Такими словами директор національного інституту стратегічних досліджень Олександр Власюк відкрив передноворічну конференцію круглого столу на тему "Безпека економічних трансформацій".

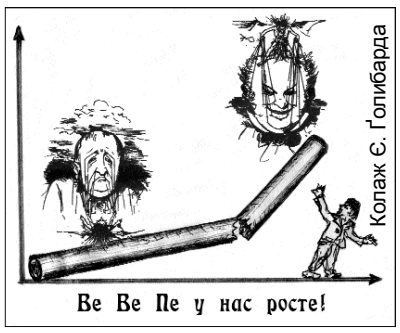

Колаж Є. Ґолибарда

Президент Центру антикризових досліджень (є у нас і такий!) Ярослав Жаліло висипав на присутніх купу суперечливих цифр, з круговерті яких черговий раз напрошувався той самий, що й раніше, висновок: економіка держави ще не сформована як економіка суто національна. Тобто національні інтереси ще не покладено у фундамент системи господарювання, як всередині держави, так і за її межами.

Воно начебто й добре, що приріст ВВП за перші 9 місяців 2001 року випереджає на 9,3% відповідний минулорічний показник, але ж тут-таки спостерігаємо виразну тенденцію його сповільнення впродовж року: І кв. — 17,4%, ІІІ кв. — 13,2%. У тому числі темп зростання виробництва товарів народного споживання за цей період становив 19,8% проти 24,8% у минулому році.

Збільшився експорт (+16,2%), проте це збільшення не може радувати, оскільки, по-перше, 54% товарного експорту становить продукція металургії, по-друге, основна частка зовнішнього товарообігу замикається на Росію, яка періодично змінює умови торговельних стосунків (порядок і розмір нарахування ПДВ, акцизів, визначення квот тощо). А відтак, товарообіг між Росією і Україною в липні 2001 року зменшився на 46%. Не кажучи вже про те, що у торгівлі з Росією ми надалі не маємо позитивного сальдо.

Можливо, саме через це купівля валюти Національним банком України в 2001 році стала чи не єдиним важелем у справі поповнення грошової пропозиції.

Дехто з аналітиків від науки висловлював невдоволення з приводу завищеного обмінного курсу гривні. Невдоволення можна зрозуміти. Адже будь-які обмеження зменшують поле фінансового маневру, в тому числі: тіньового та інвестиційного. Але, водночас, треба розуміти й те, що саме корумпована та тіньовизована економічна система якраз і потребує, щоб її вели, як молоде і не дуже слухняне щеня на повідку. Керівники підприємств і організацій не дуже сумують із цього приводу. Вони тут-таки відреагували "адекватно", створивши "панчоху" дебеторської заборгованості, яка протягом 2001 року додатково зросла на 15,1% і нині її сума, за деякими оцінками, майже втричі перевищує бюджет держави(!) До того ж, майже половина кредиторської заборгованості давно вийшла за межі термінів сплати. Якщо чесно, то це є свідченням платіжної кризи і підтвердженням того сумного факту, що господарство України ще їде (або радше — доїжджає) за інерцією, яку набрало після прискорення, досягнутого урядом Ющенка.

Завідуючий науково-дослідним відділенням Київського економічного інституту менеджменту проф. Геннадій Пастернак-Таранушенко був, як завжди, категоричний і вимогливий у твердженнях: "Ціни на харчові товари зростають, але всі мовчать, ніби все у нас нормально. Гроші держави спрямовуються в непріоритетні галузі, які тільки споживають кошти, без жодної корисної віддачі. Досі не створено необхідної бази для гарантування економічної безпеки держави. Продовжується моральне падіння наукової галузі, зокрема, знецінення статусу наукових звань та ступенів, державні нагороди отримують люди, котрі цього не завжди заслуговують, а на керівні посади призначаються ті, хто не здатен виконувати необхідних функцій, паливно-енергетичний сектор продовжує залишатися зоною зловживань і збагачення окремих осіб за рахунок пограбування держави".

Директор департаменту з корпорації "Укрпром" проф. Віктор Найдьонов зазначив, що сучасна економіка України *розвивається* (немовби сама, а хотілося б знати, хто її розвиває) за схемою колоніально залежної держави. Він сказав, що статистика нас надурює, що реального піднесення життєвого рівня населення немає.

До того ж, зростає кредиторська заборгованість, яку включають у ВВП, та ще й радіють із цього приводу. Аякже, ВВП зростає! Це обман, бо за цим стоїть продукція незавершеного виробництва. А отже, збільшується ризик зрушити на нас завтра цілу лавину негативних наслідків.

Проф. В. Найдьонов: "Зробивши ставку на металургію, як на головне джерело валюти, ми потрапили в експортно-кон'юнктурну пастку. Гірничо-металургійний комплекс роздутий, всі інші галузі відстають, полоса везіння на ринку вже закінчується. Нацбанк викупає долари від металургів, емітує гривні, які потім розпорошують на всіх і показники йдуть вгору. А життя стоїть. В Україні немає тривалої економічної стратегії. Замість того, щоб піднімати і штучно підтримувати ВВП, треба підтримувати конкретні проекти".

Обговорюючи макропоказники, присутні не дуже заглиблювалися в деталі на мікрорівні.

Як повідомив на конференції керівник Управління з питань захисту економічних інтересів працюючих ФПУ Сергій Кондратюк, за роки незалежності населення України вже недоотримало товарів і послуг на 500-600 млрд. доларів. Подальше затягування пасків вже стало небезпекою національного масштабу, а встановлена нині межа бідності на рівні 56,6% від прожиткового мінімуму стане причиною того, що 2002 рік буде роком деградації робочої сили.

"Президент Л. Кучма визнає, що 70% робітників отримують зарплату нижче прожиткового мінімуму. Ну і що з того? В керівних кабінетах продовжують триматися хибної засади про те, що підвищення зарплати збільшує інфляцію. Але, якщо мінімальна місячна зарплата, як зараз прийнято, становить 140 грн., то як і за рахунок чого може розвиватися економіка, коли людям немає за що купувати товари і послуги?" — запитував С. Кондратюк.

Економіка України не розвивається. Вона існує, як мокре горить, за рахунок господарчого екстремізму в окремих кон'юнктурних точках, спираючись на "технологію" затикання дірок. Макропоказники не відображають реалій, тому що диктаторська верхівка працює в сфері власних інтересів, які, великою мірою, суперечать інтересам українського народу.

Єдиним позитивним здобутком року є стабільний курс гривні і валютний резерв Національного банку. Але якщо цей резерв не перетворити у реальні капіталовкладення, ми і його можемо втратити.

Висновок напрошується простий: не тому рік є суперечливим, що суперечливі показники, а тому суперечливі показники, що суперечливі інтереси. Інтереси рядових громадян влада відсунула на задній план.

Євген ҐОЛИБАРД

●

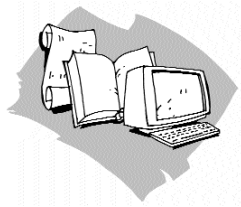

НА ПОЛІ МОВИ

Парадокси незалежної України

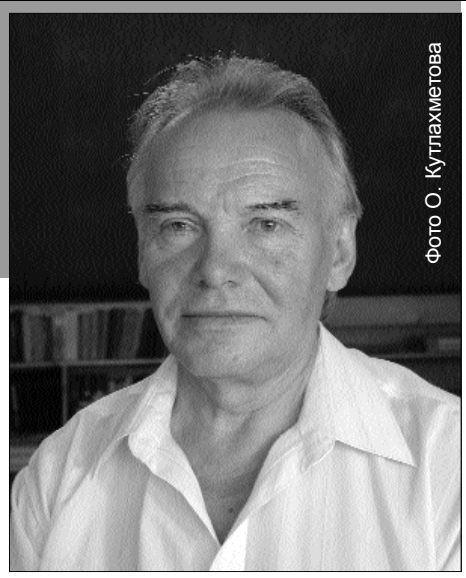

Фото О. Куплахметова

Коли я був студентом (наприкінці 50-х років минулого століття), в нашому Київському університеті ім. Тараса Шевченка почалася кампанія переходу на читання лекцій українською мовою. Розповідали, що в інших навчальних закладах проводили опитування, чи можуть викладачі (якщо не відразу, то коли) перейти на українську мову викладання. У Політехнічному інституті тоді 60 чи 65 % відповіли, що можуть перейти відразу, а решта заявила, що їм потрібно один-два роки для вдосконалення обізнаності з українською термінологією.

Студенти-першокурсники, особливо ті, що закінчили українські школи, дуже раділи, бо не доведеться, мовляв, перевчатися мислити, перекладати свої думки з рідної мови на російську. А один заїжджий (десь із центральних областей Росії) студент філософського факультету якось охолодив нас запитанням: "А эта украинизация у вас проводится всерьез или по-украински? Ведь ее уже проводили не раз, а заканчивалось все одним и тем же". І ще один спогад із життя вже в незалежній Україні. Три роки тому я був в одному з інститутів півдня України. Там і навчальний процес, і виховну роботу почали переводити на українську мову. І раптом один колега довірчо питає мене: "Скажіть, пане професоре, оце ми впроваджуємо українську мову, а чи не буде якогось повороту в протилежний бік?" Я запевнив його, що не буде. І, здається, поквапився.

Те, що діється з титульною нацією, з її мовою в юридично незалежній Україні, не вкладається в жодні рамки життя нормальних людей. Керівники нашої держави, здається, досі не знають, яку державу вони будують. Сучасна Україна є державою численних парадоксів.

Журналіст Георгій Гонгадзе своїм недовгим життям підтверджував власний афоризм: "Я грузин, але ладен умерти за Україну". У незалежній Україні його вбито, але вбивць досі не знайдено й не покарано. Інший журналіст (за фахом інженер-механік) Павло Баулін приїхав в Україну з Нижнього Новгорода. Виключений зі Спілки письменників України за антиукраїнську діяльність. У Верховній Раді України є членом Комітету з питань свободи слова й інформації, безперешкодно виступає проти відродження української мови. Живе і процвітає.

Дипломати інших держав, що приїздять в Україну, вивчають українську мову, користуються нею під час проведення різних заходів. А деякі українські міністри, високопосадовці демонстративно ігнорують державну мову. Особливе обурення викликає міністр внутрішніх справ Ю. Смирнов. Хіба можна довіряти спокій і захист громадян людині, яка порушує Конституцію держави?

Українки, як відомо, належали й належать до найвродливіших жінок світу, а на конкурсах краси від України чомусь виступають або не українки, або перевертні, досить далекі від ідеалу вроди та інтелектуальності.

В українському прапорі втілено природні кольори української землі: небо й поле, море і степ, весняні килими з жовтців та пролісків, волошки край житніх ланів улітку. За логікою речей ці самі кольори мають бути в атрибутиці адміністративних частин України. Натомість Крим (в особі його керівників) копіює прапор Росії, Херсонщина — прапор Ізраїлю та герб покійної Німецької Демократичної Республіки.

Українська Православна церква Київського Патріархату, яка веде велику роботу, спрямовану на піднесення духовності українського суспільства, на відродження історичної пам'яті українського народу, мусить доводити своє право на існування, а так звана Українська Православна церква Московського Патріархату, яка веде антиукраїнську політику, виступає проти української мови й культури, — користується всілякою підтримкою держави.

Заснування Одеси й Січеслава (досі це місто має більшовицьку назву Дніпропетровськ) їхні теперішні правителі пов'язують із царюванням Катерини II, тобто з другою половиною XVIII ст. Насправді, як свідчать історики, ці міста засновані набагато раніше. Чому ж Українська держава в особі її найвищих чинів стає на бік московських імперських версій?

Кременчуцька (на Полтавщині) радіостанція "Шансон" веде свої передачі тільки російською мовою. І це при тому, що Полтавщина ніколи не була місцем компактного розселення росіян. А скільки таких радіостанцій і телецентрів по Україні? Чи взяти мовлення в міському й міжміському транспорті. У переважній більшості маршрутних таксі цілу дорогу пасажирів супроводжують передачі "Русского радио", "радио для души" (як воно само себе називає) з низькопробними пісеньками та штучно пристосованим під московську говірку мовленням малоросів. Чого варте радіо "Ера", яке всупереч законові про мову нав'язує двомовність. Доходить до того, що номери виграшних квитків оголошують: "номер п'ятдесят чотири" й одразу ж "номєр підзісят чітірі". До такого маразму не доходили навіть за часів найзастійнішої стагнації. Отож, російщення України триває посиленими темпами.

Українців в Австралії трохи більше 30 тисяч. Там вони мають українські видавництва, школи, газети, часописи. Українців у Криму (за останнім радянським переписом) 700 тисяч. Вони мають одну українську газету і долають численні перешкоди, щоб відкрити бодай одну українську групу в дитячому садку, бодай один український клас у школі. А де ж держава? Де Українська держава, яка ніяк не обере свого напрямку — вперед, до цивілізованої світової спільноти, чи назад, до Московської імперії під дещо видозміненою вивіскою "слов'янського братства"? Поляки, чехи, словаки, болгари, словенці — такі самі слов'яни, але їх до того "братства" не привабиш нічим. Що ж то за незалежна держава, яка так дозволяє топтатися по собі? Хіба можна уявити, щоб мер, наприклад Берліна, прибувши до Ельзасу чи Лотарингії, почав стверджувати, що це споконвічно німецькі землі, місцеве населення вітало його несамовитими вигуками "Німеччина! Німеччина!", а президент Франції при цьому поблажливо всміхався. Такого уявити в цивілізованому світі не можна. А тепер перенесімося до Криму, до Севастополя, куди вчащає мер Москви зі своїми імперськими заявами, і ні від кого з українських керівників не дістає відсічі.

Візьму на себе сміливість твердити, що українська мова, українська тотожність у незалежній Україні під більшою загрозою, ніж тоді, коли Україна мала колоніальний статус (дай, Боже, нам ніколи до нього не повертатися!). У царській Росії українську мову просто забороняли, не визнавали, не було шкіл, інститутів, але ж український народ на всіх теренах свого розселення розмовляв українською мовою. Російська імперія більшовицьких часів, поки не були знищені українські комуністи, проводила політику українізації, українська мова й культура за неповні десять років відродилися не лише в межах тодішньої УРСР, а скрізь, де жили українці — на Кубані, Ростовщині, в Поволжі, Сибіру, на Далекому Сході. Це, щоправда, закінчилося невідшкодовними втратами для нашого народу, бо на зміну українізації прийшла "інтернаціоналізація" — розстріляне Відродження, знищення заможного селянства, виселення українців за Урал, репресії, вимушена еміграція інтелектуальної еліти українського народу.

І все-таки в Радянському Союзі ніхто не наважувався твердити, нібито української мови немає. Навпаки, казали, що це дуже гарна, милозвучна мова (хоч і звузили до упору межі її вживання). Нікому й на думку не спадало висловлювати зневаги до геніїв нашого народу Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка (хоч система й узяла собі на озброєння їхню творчість, вилучивши з неї нелояльні до імперії складники).

А що робиться тепер? Навіть у Верховній Раді непоодинокі випадки зневажання української мови та її носіїв. Це заохочує україноненависників до ще зухваліших висловлювань і дій. Скажімо, один із діячів УПЦ МП митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел заявляє: "Украины не было, нет и не будет". А настоятель Києво-Печерської лаври (великої святині українського народу!) єпископ Павло набагато сміливіший і лаконічніший: "В гробу я видел вашу Украину!" І саме "святим отцям" такої церкви надається честь освячувати відновлений храм Святого Володимира в Херсонесі. Саме українофоб В. Малинкович (не Є. Сверстюк, не Ю. Бадзьо!) є головою "Комісії зі сприяння розвиткові громадянського суспільства" в Україні. Чи можна придумати щось більш єзуїтське для українців? А чого варті виступи на шпальтах газет та на телеекрані горезвісного Бузини? Чи дозволили б грузини отак паплюжити Шота Руставелі або французи — Жорж Санд?

Усупереч тоталітарному "інтернаціональному" вихованню радянських часів поволі формувалася українська політична нація. Пам'ятаю, як у добу особливого піднесення українського футболу (60-ті роки минулого століття) на матчі до Москви підтримувати київське "Динамо" приїздили вболівальники зі всіх частин України. Як зараз бачу гасло донецьких шахтарів: "Хлопці, Донбас чекає на кубок!" Це формування за сприятливих умов мало завершитися досить швидко й успішно. Одним із доказів на користь такої думки був результат референдуму 1 грудня 1991 року. Але український народ, на жаль, не вибрав таких керівників, які могли б довершити створення української політичної нації, зробити юридично незалежну Україну незалежною й фактично.

Нам увесь час наводять приклади інших держав, але не ті, які потрібні Україні. Чому б не взяти за приклад Ізраїль? Ось деякі міркування з приводу мовного питання Надзвичайного і Повноважного Посла Ізраїлю в Україні Анни Азарі: "Сьогодні репатріант може жити в Ізраїлі, не відчуваючи того, що він виїхав з колишнього Радянського Союзу. Зазвичай це пенсіонери. Вони сидять у себе вдома, дивляться ГРТ, розмовляють російською мовою, та й загалом — кому вони заважають? **А якщо комусь треба функціонувати в державі, він іврит вивчить**". На запитання кореспондента, чи є якась перспектива підвищення статусу російської мови, зважаючи на те, що в Ізраїлі велика кількість російськомовних виборців, пані Азарі, здивувавшись, відповіла: "Я не буду вносити такої пропозиції. Думаю, цього не станеться… Я пробую вивчати українську мову. І тут головна проблема для мене полягає в тому, що я, на жаль, можу перебувати в інформаційному полі, майже не потребуючи української мови: 90 % видань, які кладуть мені на стіл — російськомовні. До речі, Ізраїль — це й історія боротьби за мову. 100 років тому іврит не був активною сучасною мовою. Наприклад, коли ми відкривали Техніон у Хайфі (сьогодні це найпрестижніший технологічний інститут Ізраїлю), німецькі професори казали: ну що це за мова, як можна нею викладати? Виявилося, що можна і вельми успішно" ("День", 2000, 27 травня).

На відміну од івриту в Ізраїлі українська мова в Україні, попри всі протиукраїнські зусилля колонізаторів, ніколи не виходила з активного вжитку. За останнім радянським переписом переважна більшість українців визнала рідною мовою українську. Теперішній перепис ("перший у незалежній Україні", як його патетично розрекламовано) проводили з такими кричущими порушеннями, що й не снилися цивілізованому світові. Ось деякі приклади. Ветеран ВВВ Павло Корнієнко з Макіївки на Донеччині пише: "Коли прийшли обліковці, я відповів на запитання переписного листа, і помітив, що не вистачає "мовних ознак". Зробив зауваження і додав, аби було записано, що моя рідна мова українська. Одна з обліковців, яка вела перепис, кинула: "Понятно". Та враз я побачив інший запис: "русский". Моєму обуренню не було меж. Але я стримав себе, сподіваючись оскаржити неправомірні дії обліковця. Подібний випадок стався і з моїм товаришем — підземним робітником Володимиром Коростилем. Йому також записали рідну мову "російську", хоч він стверджував, що це не так. Хто ж зупинить аморальні вчинки людей із шовіністичними нахилами, особливо в містах Донбасу, що набули вже масового характеру?" ("Літ. Україна", 2001, 20 грудня).

А що робиться в Криму, на Луганщині, Одещині, навіть у Києві! Колишня викладачка Київського політехнічного інституту пенсіонерка Таміла Богатиренко розповіла, що обліковці, записавши з її слів націо[illegible]ка, на власний розсуд [illegible] мова її російська. Пісн[illegible]ваної виправили "ро[illegible]ька". Але оскільки за[illegible]нкету, а на якісь аркуші [illegible] і Таміла не має певності, що саме так буде записано і в анкеті. Про порушення в проведенні перепису було багато повідомлень у засобах масової інформації. Ще більше сигналів щодо нехтування національних прав українців надходить до Центрального правління Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка. То що ж виходить? Євреї в Ізраїлі відродили напівмертву мову, впровадили її в усі сфери життя, а українці в незалежній Україні звели нанівець свою живу милозвучну мову.

Не хочу закінчувати цю статтю на песимістичній ноті. Шестиразовий чемпіон світу з боротьби наш славетний земляк Іван Піддубний у 30-ті роки XX ст. жив у Єйську на Кубані. Як і всім українцям, що мешкали за межами УРСР, йому в паспорті записали "русский". Піддубний протестував проти того запису, за що був посаджений до в'язниці НКВС, де йому "обробили" електропаяльником спину, а потім довго тримали по пояс у воді. Теперішні денаціоналізатори українського народу, багато хто з яких застосував український перепис для досягнення своєї мети (і чомусь не став об'єктом зацікавлення правоохоронних органів чи СБУ), діють без електропаяльників. Вони користуються підступно сформульованими запитаннями переписної анкети про етнічне походження, про вільний вибір рідної мови тощо. Неабияку роль відіграє безпорадність багатьох українців, спантеличених сентенціями на кшталт "національна ідея не спрацювала", теревенями про демократичне суспільство, антидержавною поведінкою численних представників місцевої влади, надто в Криму, де нахабно діє антидержавний "Русский блок". І якщо навіть за таких умов у різних реґіонах України знаходяться люди, які не бояться відстоювати своє право на українськість, то Україна, мабуть, таки ще жива. Дорогі українці (етнічні й неетнічні)! Не залишаймо безкарним жодного випадку порушення наших прав. Оскаржуймо в судах усі факти негідної поведінки переписувачів. Після підбиття підсумків перепису побачимо, чи треба нам звертатися до міжнародних інстанцій, аби довести, що "ми в Україні таки український народ, а не просто юрба, що у звітах населенням зветься".

●

Олександр ПОНОМАРІВ,
доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, академік АН ВШ України, заступник голови Всеукраїнського

ШЛЯХАМИ ВЕЛИКОГО ГЕТЬМАНА

Подарунки й нагороди від Богдана Губського

27 грудня 1595 року земля України дала світові людину, якій доля призначила ввійти в історію суспільно-політичного життя Європи такими величними справами, що, за словами, одного із сучасників, швидко "звернули на себе очі всіх народів". Звали її Богдан-Зиновій Хмельницький. Визначний політик-інтелектуал, талановитий полководець і дипломат, гетьман Богдан Хмельницький заклав історичні підвалини Української державності. За словами академіка НАН України Валерія Смолія, "ідеї Великого гетьмана проявилися в суспільних реаліях сьогоднішнього дня, коли в Україні набирають темпів державотворчі процеси, коли точиться боротьба між новим і старим, але коли сила інерції не може спинити паростків нового й прогресивного, коли у творчих муках, випробуваннях і прорахунках твориться сучасна модель соціально-економічних відносин, коли ми робимо справжній прорив й інтегруємося у світове співтовариство".

Саме тому Фонд інтелектуальної співпраці "Україна — XXI століття", який очолює народний депутат України Богдан Губський, започаткував нову програму, присвячену поглибленню знань про Богдана Хмельницького як видатну особистість і державотворця. В рамках цієї програми 27 грудня Фонд за підтримки золотоніської міськради організував у м. Золотоноші, що на Черкащині, літературно-мистецьке свято "Земля Богдана і Тараса — свята українська земля", присвячене дню народження Богдана Хмельницького, — за участю відомих політиків, учених, письменників, уславлених митців. Учасники свята відвідали Іллінську церкву у Суботові, де знайшов вічний спочинок Великий Гетьман, взяли участь в урочисто-поминальній панахиді на честь Богдана Хмеля, поклали квіти до пам'ятника йому в Чигирині.

Свято у Золотоноші збіглося з урочистим вшануванням кращих трудівників міста. 135 працівників виробництва, соціальної сфери, міського комунального господарства, медицини, освіти, сфери обслуговування отримали пам'ятні медалі та подарунки від Фонду "Україна — XXI століття". За словами Богдана Губського, після масової приватизації виробництва та ліквідації соцзмагання державні органи і громадські організації несправедливо перестали говорити людям приємне і звичне "спасибі" за сумлінну працю. Отож, поки профспілки та адміністрації оговтуються, цю благородну місію вирішив перебрати на себе Фонд "Україна — XXI століття" — звісно, в міру своїх організаційних і фінансових можливостей.

А потім відбулося чудове літературно-мистецьке свято за участю народних артистів України Ніни Матвієнко, Анатолія Паламаренка, Дмитра Гнатюка, Леся Задніпровського, Богдана Бенюка, камерного хору "Хрещатик". Були й інші приємні сюрпризи: відомі митці співак і композитор Володимир Засухін та поет Юрій Рибчинський представили свою прем'єру — "Пісню про Богдана". А Богдана Губського урочисто записали до золотоніської козацької сотні у складі Черкаського полку, куди свого часу належав і Хмельницький.

Серед нагороджених — учителька початкових класів Віра Беркут

● **Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ,**
керівник прес-служби Фонду
"Україна — XXI століття"

Фото **Олександра КУТЛАХМЕТОВА**

ЧИЇ СТУДЕНТИ КРАЩІ

БАГАТО З НИХ ВЧАТЬСЯ В НаУКМА

Упродовж останніх чотирьох років Громадський фонд святого Андрія Первозванного проводить конкурс "Студент Києва". В Міжнародному центрі культури та мистецтв столиці днями урочисто пошановано цьогорічних переможців. 25 представників студентства стали переможцями. З цієї нагоди їх привітали президент фонду святого Андрія Первозванного Володимир Коваленко та міський голова Олександр Омельченко. Переможцям вручено почесні дипломи та нагороди. 14 студентів стали стипендіатами фонду.

Із 25 фіналістів 11 дипломів вибороли студенти Національного університету "Києво-Могилянська академія". Зокрема в номінації "Технічні науки" перше місце зайняла студентка факультету інформатики Катерина Жуковська. За умовами конкурсу її перемога дозволила назвати Могилянку, за якою закріпилося звання кращого гуманітарного закладу України, кращим технічним вищим навчальним закладом столиці 2001 року.

У номінації "Суспільні науки" третє і п'яте місця вибороли студенти факультету економічних наук Володимир Загірський та факультету правничих наук Кирило Губарєв. Найбільше переможців-могилянців у номінації "Мистецтво та культура". Ними стали Костянтин Гомма, студент факультету гуманітарних та суспільних наук (2 місце), Анастасія Стрєлкова, студентка магістерської програми "Культурологія" (3 місце), Олена Любенко, студентка факультету гуманітарних та суспільних наук (4 місце) і Тетяна Нарчинська, студентка цього ж факультету (5 місце). Почесний диплом у номінації "Природничі науки" виборов Юрій Цибулько, студент природничого факультету.

Найвищу сходинку в номінації "Фізкультура і спорт" посів Олег Радійчук, четверту — зайняли Андрій Блохін та Ірина Мокрицька, студенти факультетів економічних та правничих наук.

Президент Національного університету "Києво-Могилянська академія" В'ячеслав Брюховецький у тіснішому, академічному колі привітав усіх дипломантів конкурсу. Їхню перемогу оцінено як вагомий внесок у розбудову університету.

● **Катерина КАЛИТКО,**

ДОБРА ВІСТЬ

З РОСИ Й ВОДИ!

Виповнилося сімдесят років від дня народження Віктора Трохимовича Косяченка — відомого просвітянина та освітянина, мовознавця та літературознавця.

Багато років Віктор Косяченко очолює обласну "Просвіту" Буковини, навчає українських філологів у Чернівецькому державному університеті, гуртує рідномовців міста і села у боротьбі за незалежність нашої держави: за українську мову, українську книжку, українську церкву. На терені всієї України його здавна знають як авторитетного послідовного дослідника нашої сатири й гумору. Читачі і молоді "перчани", учні і студенти, вивчаючи надбання світового та національного сміхотворства, і донині користуються публікаціями В. Косяченка про народні жарти, його книжками "Українська байка", "Українська співомовка", "Хліб на ноги ставить, а хміль з ніг валить". Особлива праця і заслуга автора — у незвичайному виданні першого в історії вітчизняного книгодрукування універсального словника епіграм — скорочено "УСЕ".

Шановний Вікторе Трохимовичу! Ми знаємо про Вас УСЕ. Та найбільше ми радіємо, коли читаємо Ваше мудре і дотепне слово, що звеселяє людські душі, надихає на нові дерзання. На високому порозі Вашого життя ми, просвітяни, бажаємо Вам радісних днів і довгих творчих літ!

З роси Вам та з води!

З новоліттям,
із Різдвом Христовим!
Будьмо разом у грядущий час!
Будьмо всюди піснею і словом,

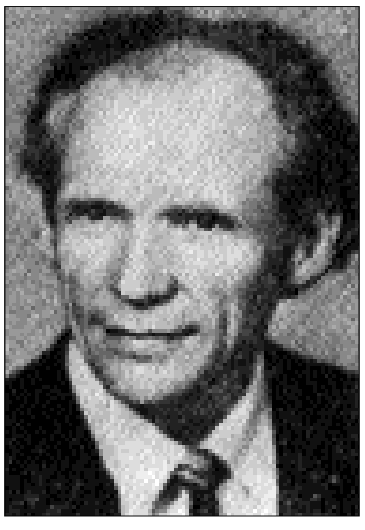

Що єднає та братає нас.

Друзі-просвітяни

КРАПЛИНА ЖИВОЇ ВОДИ

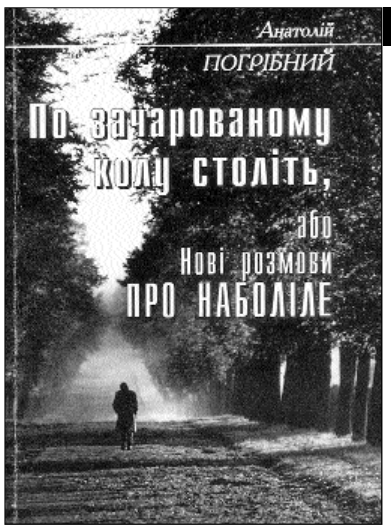

ЗАПРОШУЄМО!

9 грудня о 18 годині в Будинку вчителя відбудеться вечір Анатолія Погрібного, присвячений його 60-річчю.

Древня мудрість нам говорить: "Мова — це людина". Сказано — зав'язано навіки, перевірено невпинними роками і розумними людьми.

Я думаю про мову, про людину під враженням прочитаної книжки Анатолія Погрібного "По зачарованому колу століть, або Нові розмови про наболіле". Так, це та розмова, яка звучить вже п'ятий рік у передачах українського радіо, яка хвилює багатьох із нас: хто ми? Звідки? Для чого ми живемо? Шановний пан професор так розтривожив наші душі, що з лунких сердець довкола йде відлуння. "Іде діалог з Україною", — стверджує в детальній та глибокій післямові талановитий радіожурналіст Василь Марусик — редактор змістовних, чудових програм Національної радіокомпанії України.

У новій книзі Погрібного не усе про мову, більше — про людину, владу і державу. Як мені здається, тут є люди, значно кращі й вищі від безпутньої держави і такої ж влади. Їх листи до Погрібного — це листи до охоронця мови, до вірного товариша і брата. "У той час, як з багатьох ЗМІ лунає розпач, сіється песимізм, Ваші розмови — то все одно, мов краплина живої води і особливо для тих, котрі живуть у зросійщеному морі", — так звертається до народного професора (справді, народного) селянин Дмитро Федишин із Донецької області. Саме з тієї області, де нахабним і підступним рішенням державних чинодралів наша рідна українська мова витісняється з життя. Витісняють, виганяють патріотів-українців з України!

Я знову повертаюся до мови, до людини. А який він сам — сей дивовижний чоловік, професор Шевченківського університету, відомий публіцист, літературознавець і мовознавець, академік вищої школи України, Вільної Української Академії наук (Нью-Йорк), один із керівників Спілки письменників України та один із засновників Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка (нині "Просвіта"), народного Руху України, Конгресу української інтелігенції, голова Всеукраїнського Педагогічного товариства імені Г. Ващенка, лауреат премій імені І. Огієнка та О. Білецького? Анатолій Погрібний такий, як є: безкомпромісний, чесний і відкритий, невгамовний, мудрий і добрий, мужній, всюдисущий, незрадливий у дружбі і братерстві, толерантний, працелюбний і натхненний. За кожний епітет я відповідаю серцем.

Знаю його з юності, із ранніх молодих літ. Мав щастя працювати з Погрібним у редакції газети "Друг читача". Він прийшов у колектив нашої редакції ще студентом-п'ятикурсником філологічного факультету. Доречно оприлюднити (нарешті!) один цікавий-прецікавий факт: Анатолій Погрібний замінив у редакції неупокореного вигнанця й правдолюбця В'ячеслава Чорновола. Юний Толя Погрібний явився гідною заміною свого славетного попередника. За якихось півроку із допомогою Погрібного ми перетворили звичайний інформаційний бюлетень в одну із найкращих тодішніх газет. Як жаль, що газета "Друг читача" стала чи не першою жертвою сучасної антиукраїнської влади. Але ми воскресли в інших іпостасях на тих самих теренах життя.

Щойно у газеті "Літературна Україна" опублікований список претендентів на здобуття Шевченківської премії. У списку кандидатів — нова книжка (ще раз нагадаю) нашого воістину народного професора. Книжка варта щонайвищої відзнаки.

Микола СОМ

Рауль ЧІЛАЧАВА: «ЦЕ ВСЕ ПРОЙШЛО КРІЗЬ МОЄ СЕРЦЕ»

Кавказ, оспіваний ще генієм Тараса Шевченка, і до сьогодні залишається "гарячою землею". Наче нічого не змінилося відтоді, як друг поета Яков де Бальмен пролив тут свою "кров добру, не чорну" заради інтересів російської корони. І на півночі, і на півдні цього благодатного краю знову конфлікти, розгул ворожнечі й ненависті.

Мій співрозмовник — людина, втаємничена в усі складні перипетії грузино-абхазького конфлікту, поет, перекладач, журналіст, учений, державний діяч Рауль Шалвович Чілачава, крізь серце якого проходять долі його земляків, кинутих у прірву безглуздої ворожнечі. Він живе і працює у столиці України, хоча й тужить за рідною Грузією, де народився і виріс. У 1965 – 1970 рр. вчився на факультеті журналістики Тбіліського державного університету, стажувався в Київському державному університеті ім. Т. Шевченка, опановував українську мову і літературу. Був заступником міністра у справах національностей та міграції, тепер — перший заступник директора Державного департаменту у справах національностей та міграції. Рауль Чілачава — член Спілок письменників України та Грузії, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка, академік Академії національних та соціальних відносин Грузії, заслужений діяч мистецтв, лауреат міжнародної премії ім. В. Винниченка, премій ім. М. Рильського та комсомолу Грузії. Автор понад 70 книжок поезій, перекладів, публіцистики та наукових досліджень.

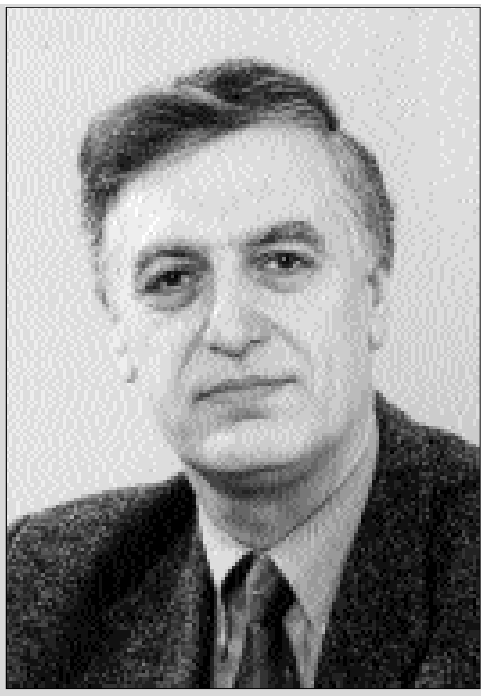

— Раулю Шалвовичу, хто вони — ці абхази, котрі нібито так ненавидять грузинів, а грузини нібито ненавидять їх? Що стоїть за цим, мало зрозумілим з точки зору здорового глузду, конфліктом? Що досі не поділять ці два народи?

— У духовно-історичному контексті абхази завжди розглядалися як частина грузинського народу. Це була гілка нашої нації, так само як мегрели, свани, карти. Так в етнокультурному аспекті й відбувалось. Із незапам'ятних часів Абхазія входила до складу Грузинського царства, правда, як окреме князівство. Втім, Царство, в цілому, з різних князівств і складалося. До речі, титул усіх царів об'єднаної Грузії починався саме так: "Цар абхазів, кахетинців..." тощо. Територія сучасної Абхазії забудована грузинськими храмами, історичними пам'ятками, де збереглися грузинські ікони, фрески, написи, які свідчать про те, що там панівною була виключно грузинська культура. Абхазька абетка, наприклад, створена на початку XX століття, діячами, між іншим, також грузинської культури. Протягом століть, і це зафіксовано у безлічі документів, правителями Абхазії були князі Шервашідзе. А могила одного з великих грузинських царів Баграта — в абхазькому селі Бедія. Там досі існує і міст, збудований царицею Тамар у XII столітті. Перелік знакових фактів може бути нескінченним. Мутація абхазького етносу почалася з XVII – XVIII століть, коли внаслідок міграції північнокавказьких племен до нашого Причорномор'я виникли своєрідні переселенські "гібриди" з місцевим населенням, нащадки яких і перетворилися у войовниче крило нинішніх сепаратистів. Цікаво, що їхня самоназва зовсім не "абхаз", а "апсуа".

На початку XIX століття, коли Росія приєднала до себе Грузію, значна частина Абхазії була мусульманською, хоча це — давньохристиянська земля, де проповідували Андрій Первозванний і Симон Кананіт (останній, за переказами, там і похований). Із приходом Росії перед послідовниками ісламу постало питання: з ким бути? Їм була надана можливість полишити рідні оселі й емігрувати до Туреччини. Ця міграція за релігійними переконаннями відома під назвою мугаджирство, стала великою трагедією для абхазів та спорідненого з ними племені убіхів (зацікавленого читача можу відіслати до книги відомого абхазького письменника Баграта Шинкуби "Останній з тих, хто пішов", що видана російською мовою), яке за півтора століття асимілювалося з турками повністю.

Росія, ставши повноправним володарем Кавказу, в тому числі й Грузії, вдалася до випробуваної політики: розділяй і володарюй. Для цього абхазів не брали до армії, не обкладали податками тощо. Поступово бути абхазом стало вигідним соціальним привілеєм. Наслідок не забарився: місцеві грузини почали записуватися абхазами, бо це гарантувало державний захист від багатьох неприємностей. За рахунок цієї простої арифметики відбулося кількісне збільшення абхазького населення, заповнення того вакууму, що виник після від'їзду мугаджирів.

Зі встановленням Радянської влади в Грузії Абхазія стала автономною республікою, що певними повноваженнями вирізнялася серед інших радянських автономій, які, по суті, були фіктивними. Там функціонували обком, Верховна Рада, Рада Міністрів, Абхазький університет, інститути, творчі спілки, театри, видавництва, преса, радіо і телебачення, абхазька мова поряд із грузинською мала статус державної. Незважаючи на те, що самих абхазів було 17 %, а грузинів 47 %, майже всі керівні посади в республіці віддавали саме абхазам. Таємні суфлери з імперського центру їх увесь час переконували в небезпеці "грузинизації" краю і водночас проводили успішну русифікацію. Абхазьку абетку, побудовану на основі грузинської, що найбільше відповідала фонетичним особливостям мови, замінили російською, додавши до неї кілька химерно-хвостатих літер, а мовою міжнаціональною спілкування де-факто зробили російську. Абхазія як "Всесоюзна здравниця" фактично перетворилася на вотчину Москви, без згоди якої Тбілісі не міг замінити там навіть інструктора райкому. Всі фешенебельні на той час санаторії, пансіонати, будинки відпочинку чи творчості належали саме Всесоюзним організаціям-монстрам.

— Чим же тоді були незадоволені абхази?

— Давайте не плутати абхазів і абхазьку зросійщену номенклатуру, для якої Тбілісі давно став зайвою ланкою між ними і Москвою. Номенклатура ж, як ви знаєте, явище інтернаціональне, вона не любить радитись із народом, хоча завжди говорить від його імені. До чого це призводить, ми вже побачили.

— Що, на Вашу думку, стало останньою краплею, яка призвела до відкритої конфронтації і війни між грузинами та абхазами?

— Причини конфронтації, як я вже пояснював, були закладені в традиційній російській політиці щодо Грузії і Абхазії зокрема. Рецидиви траплялися ще на початку радянської влади і після смерті Сталіна — у шістдесятих, сімдесятих роках, однак кульмінацією став т. з. "з'їзд абхазів" у селі Лихни в березні 1989 року. Це був час, коли грузинський національно-визвольний рух вустами своїх лідерів уже заявив про намір республіки вийти зі складу СРСР. Абхазія на це відповіла викликом — вийти зі складу Грузії. В Сухумі відбулися заворушення. Абхазькі націоналекстремісти влаштували погром місцевої філії Тбіліського державного університету, вбили кількох грузинських активістів. Абхазів негайно наслідувала Південно-Осетинська автономна область, існування якої взагалі було політичним нонсенсом. (З легкої руки більшовиків споконвічний грузинський край Самачабло через те, що там проживала незначна частина осетин, було оголошено їхньою автономною областю. До речі, поділ Осетії на Північну і Південну теж чистісінька більшовицька вигадка. Осетія — одна, і вона розташована там, де й була завжди зі столицею Дзау-Джикау — за межами Грузії.) Спрацювала міна уповільненої дії: в Тбілісі спалахнула потужна демонстрація протесту, яка закінчилася дев'ятого квітня саперними лопатками радянських солдат.

Невдовзі в Грузії відбулися перші на теренах колишнього Союзу багатопартійні вибори, на яких абсолютну перемогу дістав блок "Круглий стіл — Вільна Грузія". Президентом країни став колишній дисидент, син класика грузинської літератури, сам письменник і культуролог Звіад Гамсахурдіа. На жаль, бути при владі йому довелося недовго. У Грузії стався збройний переворот, було скинуто президента й розігнано парламент. Це призвело до безладдя, виникнення т. з. Державної ради, повернення з Москви Едуарда Шеварднадзе у малозрозумілому статусі Глави держави.

— Шеварднадзе, наскільки я розумію, був людиною Кремля. Чому він не зміг загасити конфлікт?

— На той час ситуація змінилася. Російські "чорні полковники" були озвірілі на колишнього міністра закордонних справ СРСР, котрий, на їхню думку, причетний до розвалу імперії, радянської армії тощо. Тим часом прірва між Тбілісі та Сухумі поглиблювалась. Територія Абхазії реально вийшла з-під контролю Грузії. До того ж, там сконцентрувались опозиційні до Державної ради сили, проти яких, по суті, й були введені війська. Цим моментом дуже вдало скористався абхазький лідер В. Ардзинба, котрий розцінив ситуацію як окупацію з боку Грузії. З юридичної точки зору, ні про яку окупацію мови не могло бути, адже, за Конституцією, війська мають право пересуватися по всій території країни. Так чи інакше — почалося збройне протистояння, яке переросло у справжню війну. Сьогодні вже відкрито пишуть і говорять (у тому числі і в Росії) про те, що грузинам фактично протистояли не абхази, які не здатні на це з відомих причин, а добре озброєні російські солдати, офіцери, казаки, інструктори. Якщо Росія, яка в Тбілісі мала центр Закавказького військового округу, не дала Грузії жодної одиниці належного їй озброєння, то в Сухумі поставила все, аж до танків і літаків. Зрозуміло, з танкістами і льотчиками включно. Дуже ганебну роль у тій війні зіграла випещена в надрах КДБ конфедерація гірських народів Кавказу і чеченська банда на чолі з сумнозвісним Шамілем Басаєвим, які на гагрському стадіоні влаштували футбол одрубаними головами грузинів. Ганебніший акт вандалізму важко уявити!..

— Це ж геноцид!

— Так, але, як не дивно, досі не визнаний світовим співтовариством. ООН прийняла аж 26 чи 27 резолюцій з приводу Абхазії, однак вимогу Грузії визнати факт геноциду грузинів обійшла мовчанкою.

— Що вам відомо про нинішню ситуацію в Абхазії?

— За роки фактичної незалежності Абхазії, як я вже сказав, відбулася повна етнічна чистка — фізично знищено й вигнано з власних домівок близько 300 тис. моїх земляків. Припинила функціонування грузинська мова — мова колишньої більшості населення. Триває, коли можна так висловитись, "абхазизація" місцевої грузинської топоніміки. Сепаратисти прагнуть якнайшвидше витравити грузинський слід з абхазької землі.

— Чого вони, зрештою, домагаються?

— Я краще вам скажу, чого вони вже домоглися. Посварили народи, які мають тисячолітню спільну історію і культуру. Там уже все розкрадено, розтринькано — панують руїна та зневіра, злидні та наруга. Немає світла, води, газу, понищена інфраструктура. Ніякої реальної влади — сепаратисти тримаються тільки на чужих багнетах.

— Ви маєте на увазі російських миротворців?

— Я так однозначно не сказав би, хоча очевидно, що миротворці неспроможні виконати покладені на них функції. Вони в основному виступають в ролі прикордонників, до того ж специфічних, бо стримують тих, хто прагне повернутися назад, додому.

— Чи є хоч якась частина Абхазії, котра нині контролюється з Тбілісі?

— Є невеличкий анклав у Кодорській ущелині, де живуть етнічні грузини — свани. Керує цим представник Президента Грузії, там розташовані й загони грузинських збройних сил, які сяк-так захищають населення. Час від часу вони (та й вся ущелина) стають мішенню якихось НЛО, що прилітають з боку Росії і скидають на них бомби. Так було, зокрема, в жовтні цього року, коли грузинський Парламент висловив недовіру російським миротворцям і зажадав їх виведення із зони конфлікту.

— Я чула, що там ішлося про заміну росіян українцями...

— Грузія не раз офіційно заявляла про це. Однак така процедура — річ не проста. Росіяни у нас перебувають за рішенням саміту СНД (мандата ООН вони не мають), а хто господар цієї організації, всім відомо. З іншого боку, постає питання — чи захоче Україна посваритися з могутнім сусідом заради крихітної Грузії. До того ж, таке рішення Києву доведеться провести через Верховну Раду, яка в нинішньому своєму складі навряд чи піде на цей крок.

— Де ж тоді, на Вашу думку, лежить ключ урегулювання грузинсько-абхазького конфлікту?

— У Грузії всі переконані, що в Москві. Про це каже і президент Е. Шеварднадзе. Але ключ той за сімома замками. Заповітний "сім-сім" може пролунати лише тоді... Чесно кажучи, я не знаю точної відповіді. Спочатку здавалося, що досить Грузії стати членом СНД — і проблема розв'яжеться сама по собі. Розраховуючи саме на це, Е. Шеварднадзе, попри відчайдушний опір опозиції, зробив свою країну учасником співдружності. Взамін на цей жест "доброї волі" нещодавно Грузія отримала візовий режим із Росією. Домовлятися з північним сусідом стає все важче. Йому не подобається яскраво виражений прозахідний курс Тбілісі, зближення зі США, прагнення до НАТО, категоричні вимоги вивести військові бази. Грузія — одвічний реґіон геополітичних та стратегічних інтересів Росії, і було б наївно гадати, що вона легко поступиться нею. Хоча В. Путін чітко заявив, що Абхазія — виключно внутрішня проблема Грузії, однак реальних кроків щодо послаблення російського тиску на Тбілісі досі не видно.

— Чи може Україна відіграти позитивну роль у врегулюванні цього затяжного конфлікту?

— Україна проводить послідовну дружню політику щодо Грузії, однозначно підтримуючи її територіальну цілісність і послідовно виступаючи за мирні переговори сторін. А трагічної осені 1992 року, коли десятки тисяч грузинських біженців застрягли на засніженому сванет-

ському перевалі, прилетіли українські військові гелікоптери і проклали до Кутаїсі "дорогу життя". Невдовзі "абхазькі" грузини з'явилися в Україні. Я тоді був заступником міністра у справах національностей та міграції і прийом та облаштування біженців входив якраз у функцію нашого відомства. Відсутність законодавчої бази не завадила українському уряду зробити все можливе для полегшення долі тих скривджених людей, адже з цією метою Кабмін навіть прийняв спеціальну постанову.

— Що для вас особисто означає Абхазія?

— Абхазія для мене не просто невід'ємна частина моєї Батьківщини, а й мого серця. Там жив і в огорожі тисячолітньої грузинської церкви похований мій дідусь. Там жили мої тітки з родинами, зрештою, там жила моя єдина сестра. Сьогодні вони — жебраки, втратили все, що мали. Слава Богу, хоч самі живі залишилися. До речі, у мене є двоюрідні брати і сестри — абхази, племінники моєї мами. Одна з її сестер мала чоловіка-абхаза. Ніхто ніколи не міг подумати, що між нами і абхазами виросте залізна стіна відчуження... Це жах якийсь!..

— То хто все ж таки цей загадковий "абхаз?"

— У Грузії "абхаз" завжди був синонімом чемності, толерантності, лицарства, порядності. Про добропорядну людину так і казали: він як справжній абхаз! І це була найвища похвала. Прочитайте роман К. Гамсахурдіа "Викрадення місяця" і ви зрозумієте, хто вони, справжні абхази, і чи можуть вони бути ворогами грузин!

— Так чому тоді вони так прагнуть до Росії? Адже щойно абхазьким прем'єр-міністром А. Джергенія було заявлено, що Абхазія подасть заяву до асоційованого членства в РФ!

— По-перше, Джергенія — це ще не весь абхазький народ. По-друге, при всьому бажанні Росія навряд чи на це погодиться. Існують все-таки певні міжнародні норми, якими вона не може нехтувати.

— А якщо теоретично все ж припустити приєднання Абхазії до Росії?

— Це означатиме, що Абхазія просунула свою голову у пащу лева. Через півстоліття вона не існуватиме ні де-юре, ні де-факто. Прикладом можуть служити народи крайньої півночі, де 1926 року жили десятки національностей, а зараз там одні росіяни з розкосими очима. Те саме чекатиме і на абхазів у "російському лоні".

— Як, на Вашу думку, складатимуться подальші грузинсько-абхазькі відносини?

— Я глибоко переконаний, що сухумський сепаратизм не є волевиявленням всього 80-тисячного абхазького народу (До речі, скільки їх зараз, після братовбивчої війни та десятирічної розрухи, ніхто не знає.) Абхазам це нав'язали ті, хто любить чужими руками жар загрібати. Втім, протистояння вічно тривати не може. Потрібні свіжі ідеї, свіжі люди, не заплямовані кров'ю, потрібна динаміка у переговорному процесі. Ми повинні вибачитися один перед одним за все, що принесло нашим народам стільки біди й нещастя. Ми повинні переступити через власне самолюбство й відновити наші братерські стосунки. Позиція Сухумі — відкидати будь-який варіант перебування в складі грузинської держави, навіть з найширшими повноваженнями — є, на мою думку, недалекоглядною і тупиковою. Вона може мати трагічні наслідки для Абхазії. І, на жаль, для Грузії також.

Розмову вела

Леся САМІЙЛЕНКО

Етері БАСАРІЯ: «МИНУЛІ СТОЛІТТЯ БУЛИ ПРИХИЛЬНІШИМИ ДО НАС…»

Етері Басарія — член Національної спілки письменників України, випускниця московського Літературного інституту, прозаїк, автор численних книг і публікацій в Україні і за її межами. Пані Етері — представниця абхазького народу, яка волею долі пов'язала своє життя і творчість з Україною. Вона — українська громадянка, але кожним фібром душі і серця переживає все, що діється в рідній Абхазії.

Коли в редакції з'явилося інтерв'ю шанованого мною Рауля Чілачави і я ознайомилася з його точкою зору на грузинсько-абхазькі події, то одразу ж згадала колегу Етері: які почуття викличе в неї наша публікація? Врешті, вона має свою точку зору на ці події, і було б несправедливим позбавити її можливості висловитися на сторінках нашої газети. Адже діалог завжди містить більш раціональне зерно, аніж монолог. Третьому легше визначити істину, коли перед ним дві точки зору на одну проблему. Повсякчас прагнучи покликати наших читачів до співпраці з газетою, останнє слово ми залишаємо за ними. Отож, варто поміркувати над проблемами, які, на перший погляд, видаються далекими. Ми звикли, що слово "шовінізм" стосується виключно росіян. І не помітили, як він набув реґіонального виявлення в різних точках 1/6 світу, який звався Радянський Союз. До речі — СРСР було утворено 30 грудня 1922 року. Тобто, цього року — 80-річний ювілей цього, тепер уже колишнього утворення (принаймні, віримо, що колишнього). Тим часом Російська Дума готує законодавчу платформу для відновлення імперії, згідно з якою суб'єктами Федерації можуть стати цілі реґіони держав СНГ, якщо буде "волевиявлення" народу. Подібні "волевиявлення" активно стимулюються воєнними конфліктами, економічними провалами, міжнаціональними чварами… Тож чи не варто нам бути більш уважними до своїх міжнаціональних проблем, і не заплющувати на них очі, вдаючи, що "нічого такого не відбувається", а послідовно називати речі своїми іменами.

"Нема народів на землі малих. Малі є люди, тільки не народи", — писав дніпропетровський поет Олександр Зайвий. Сьогодні ми бачимо, що малочисельні народи постають перед гігантськими проблемами — приклади Палестини та Афганістану аж занадто гарячі й красномовні. Кримські татари мають значніші проблеми, ніж росіяни в Україні, але ми терпляче вислуховуємо теревені про загрозу російській мові і культурі в Україні, — начебто існує десь інша земля, де українці можуть бути українцями…

Тож пропоную читачам "Слова Просвіти" стати активними учасниками діалогів з національного питання, прагшувати? "Вот приедет барин, барин нас рассудит". Так, чи що? Не сходить на півночі сонце, так "організуємо" маленьке північне сяйво, і на облудні його промені спишемо всі наші лиха? Давайте залишимо інші держави в спокої і наважимося припустити, що наша проблема полягає в тому, що право нації на самовизначення суперечить праву держави на збереження територіальної цілісності. Тоді б, напевно, багато що стало на свої місця і грузино-абхазький конфлікт уписався б в аналогічні конфлікти, що відбуваються в усьому світі, стало б зрозуміло і те, чому грузинська сторона докладає стільки зусиль, наполягаючи на парадоксальному твердженні, що абхази — це грузини.

Минулі століття були значно сприятливішими у взаєминах двох сусідніх народів, ніж нинішні часи. Це безперечно. Матір'ю Баграта Багратіоні, що зійшов на грузинський престол у 975 році, була цариця Гурандухт — сестра правителя Абхазії Феодосія Сліпого. Правитель помер бездітним і його племінник, син цариці Гурандухт, картлійський цар Баграт об'єднав абхазьке царство з грузинським. Академік Н. Я. Марр відзначав: "Історія абхазів — це початок грузинської Баградитської царської династії…" Щоб ні в кого не викликати алергії, більше не посилатимуся на джерела, написані на території Росії. Коли арабський завойовник Мерван-ібн-Мухаммед вогнем і мечем пройшов усією Грузією, картлійський цар Арчил із братом Міріаном знайшов захист у тодішній столиці Абхазії — містифортеці Анакопії, де, за свідченням вірменського (наголошую — не росіянина!) історика кінця XIII століття Хетума, абхази "дали притулок усім християнам, яких переслідували сарацини, змушуючи підкорятися законам Магомета". Тоді в Анакопії тисячі грузинських воїнів і дві тисячі абхазів билися пліч-о-пліч. Таких прикладів з минулого можна навести безліч. Зупинюся лише на двох, що незаперечно доводять і те, що абхази здавна жили на своїй землі: не як частина Грузії, а як самостійний народ, і те, що вони сповідували християнську віру, останнє, утім, підтверджує і наведене вище свідчення вірменського історика. Ще одне підтвердження: "Країна абхазька мала свого князя, єпископа, священиків, у ній процвітало християнство" (див. "Пам'ятки давньогрузинської етнографічної літератури", с. 49–51). Свідчення про абхазьке царство, яким з кінця VIII століття правив видатний абхазький державний діяч Леон Другий, неодноразово можна почерпнути ще й із візантійських джерел, але я з поваги до опонента воліла б удатися до грузинського твору XI століття "Матіане Картліса", у якому сказано, що абхазький князь Леон Другий відкинувся од Візантії і створив власне царство. Твердження, що "абхази — це ті самі грузини", як науковий постулат не витримує критики, це очевидно. Батоно Раулю належать такі слова: "Мутація абхазького етносу почалася в XVII – XVIII столітті, коли внаслідок міграції північнокавказьких племен до нашого Причорномор'я виникли своєрідні переселенські "гібриди" з місцевим населенням". Щиро кажучи, я просто не знаю, як цей "арійський" синдром співвіднести з безліччю учених звань, регалій і поетичних одкровень батоно Рауля, уже не говорячи про те, що з обов'язку служби йому постійно доводиться спілкуватися з тими чи іншими "гібридами". Хай боронить їх Бог!

Хотілося б зупинитися ще на одному висловлюванні Рауля Шалвовича — про те, що Росія, утвердившись на Кавказі, нібито надала абхазам привілеї: не брала в армію, не обкладала податками тощо, тому грузини, щоб скористатися привілеєм, записувались абхазами, збільшуючи тим самим чисельність абхазів. Залишімо осторонь запитання, наскільки етично заради привілею примазуватися до іншого народу, але фактично щодо названих "привілеїв" (а що малося на увазі під "тощо", мені невідомо) одне вірно: абхазів не брали в царську армію. Але це аж ніяк не було привілеєм, а покаранням. Після абхазького повстання 1866 року проти Росії і жорстокого його придушення, абхази були проголошені "немирними", такими, що вийшли з довіри, у зв'язку з чим їх справді не брали на військову службу. Самі абхази аж ніяк не вважали це привілеєм і довго домагалися права служити в армії і, нарешті, дістали його. Під час Першої світової війни абхазька сотня, що входила до складу Дикої дивізії, здобула на полі бою собі гучну славу. Про подвиг загиблого поручика Лакербай того часу писали багато, у тому числі письменник Брешко-Брешковський на сторінках "Нивы". Ухилятися від "привілею" з честю скласти голови на полі брані абхази за всіх часів вважали не гідним чоловіка, даруйте на слові.

Абсолютно згодна з батоно Раулем, що цілком конституційно військам пересуватися своєю країною. Але картина дещо змінюється, коли "свої" починають стріляти з танків по мирному населенню, чи не правда? Не знаю, як діяли добровольці чеченця Басаєва. Не маючи на руках документів, що могли б спростувати чи підтвердити сказане Раулем Шалвовичем, не вважаю за можливе піддавати його слова сумніву. Та якщо в складі грузинських військ не було "мутантів", тож звідкіля узялися бузувіри, які знущалися з мирного населення із триклятого 14 серпня 1992 року протягом цілого року, поки грузинські війська здійснювали свої конституційні права на території Абхазії? Про те, що витворяли грузинські війська в Абхазії, докладно написано в товстому фоліанті "Біла книга Абхазії". Як ви гадаєте, що там наведено свідчення тисяч і тисяч брехунів, то я можу додати до тієї книги свідчення моєї матері, що за усе своє довге життя вперше почула від грузинських гвардійців, що вона "сука", була збита з ніг, утоптана в бруд, а вона ж просила тільки про одне: "Допоможіть мені піднятися, я хочу вмерти стоячи". Переконана, що її свідчення можна знайти в архівах працівників Червоного Хреста зі Швейцарії, завдяки яким вона і вижила.

Одне очевидно: війна не робить нікого кращим. Не думаю, що абхази вели бій у білих рукавичках, незважаючи на те, що шановний Рауль Шалвович визнає за абхазами толерантність, лицарство, порядність. Дякую на доброму слові! Хто такого міг очікувати від "мутантів"?..

Що стосується "руки" Москви. "Для Грузії сонце зійшло з півночі, з Росії". Ці слова промовив не абхазький "гібрид." Це, прямо скажемо, приголомшливе з позиції астрономії "відкриття" — президента вільної Грузії Едуарда Шеварднадзе. Зрозуміло, після того, як був виголошений даний постулат, збігло багато води. Зважаючи на реалії, що змінилися, грузинський лідер спробував "передислокувати" сонце за океан, що й досі великим успіхом не увінчалося. Якщо, як стверджує батоно Рауль, ключ до вирішення проблем Грузії лежить у Москві, тож чи варто город городити, самостійною державою себе проголо-

Припустимо, що один аспект — геополітичний. Є й інший. Цитую тодішнього шефа грузинської служби безпеки Ігоря Георгадзе, пізніше звинуваченого в державній зраді: "Ми маємо у своєму розпорядженні дані, з яких випливає, що Грузія вже стала однією з основних транзитних трас міжнародної наркомафії. Наркотики через Грузію на Захід йдуть в основному з Азербайджану, Середньої і Центральної Азії та Північного Кавказу. Ефективно протистояти цьому заважає сильний тиск із боку місцевих кланів, що нерідко діють через владні структури, і, як це не парадоксально, — конфлікт в Абхазії, що відволікає наші кращі сили".

Припустимо, що Ігорю Георгадзе, незважаючи на те, що його кращі сили відволікалися на Абхазію, удалося перекрити яку-небудь, нехай і не найінтенсивнішу, наркотрасу, вплутатися в особисту війну з тими, кому було на руку те, що відбувалося в Абхазії, бо вони робили свої великі гроші на крові маленької країни. Вплутався і програв… а вже як це було аранжовано, не має значення. Але хто у виграші? Барони наркобізнесу? Мандаринові князі? Тютюнові королі?

Я не буду марнувати компліменти особам грузинської національності, так само як і огульно обвинувачувати їх у всіляких гріхах. Немає і не може бути єдиного формулювання для цілого народу — ні втішного, ні негативного. Тим більше для інших, як з'ясувалося, усі ми "особи кавказької національності". Також не вважаю, що війна є продовження політики, тільки іншими засобами. Війна — не продовження, а поразка політики. На війні не буває переможців. І я давно для себе повторюю слова Максиміліана Волошина, сказані з приводу іншої війни: "Молюся за тих і інших". Мені здавалося, що минулі роки повинні були б привести до зваженого підходу до проблеми, до абсолютної історичної чесності й етичної бездоганності, коли доводиться говорити про аж настільки лоскітливе питання для аудиторії, мало знайомої зі справжнім станом справ. Мене вкрай засмутила в цьому плані позиція батоно Рауля. Я не можу присягнути, що мені вистачає рівної християнської любові на всіх, але клянуся, що в жодному наведеному факті я не збрехала і будь-якої миті можу документально їх підтвердити.

Етері БАСАРІЯ

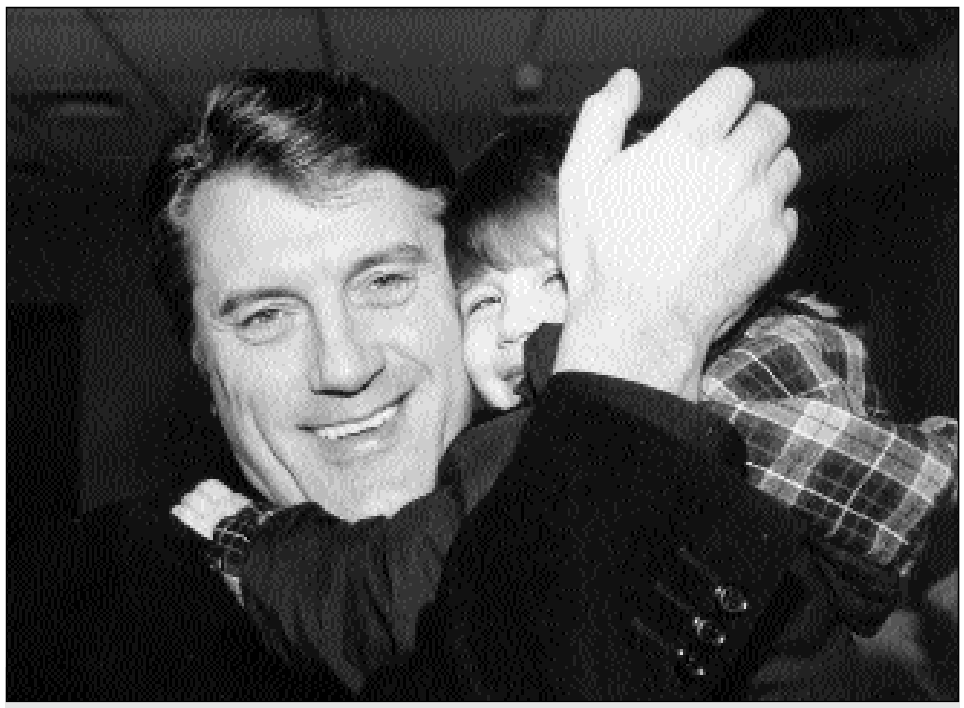

ПРИ СВІТЛІ

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЧОЛОВІКА РОКУ

Український інститут соціальних досліджень та Центр "Соціальний моніторинг" 26 грудня 2001 року оголосив, що "Чоловіком року" визнано Віктора Ющенка. Питання до респондентів звучало так: "У нашій країні вже стало традицією визначати "чоловіка" та "жінку" року, тобто найбільш яскравих особистостей року, що минає. Скажіть, будь ласка, кого Ви вважаєте в Україні …?" Віктор Андрійович зібрав переважну кількість голосів і став Чоловіком 2001 року. "Жінкою року" визнано Юлію Тимошенко.

Щиро радіючи за Віктора Андрійовича, не можу не дивуватися умовності назви номінації, бо Чоловіком народжуються на все життя. Отож і в 2000-му, і ще раніше, і в 2002-му, і далі, і скільки житиме, Віктор Ющенко буде Чоловіком, — саме з великої літери. І дай йому, Боже, здоров'я, сил і наснаги на многії літа! Одначе маємо привід говорити сьогодні про Віктора Ющенка як про яскраву, самобутню особистість, що проявилася в Україні на зламі тисячоліть, в 2001 році. Його прем'єрство — голосне не з його ініціативи, — скоріше від істеричних рулад заздрісників і супротивників різних рангів і рівнів. Ну не могли вони стерпіти, що бабусі з далеких, відімкнених від електрики сіл знову повірили в існування світла і пенсії! Вклоняємося й вам, вороги: ви привернули увагу навіть збайдужілих і захололих душ до цього Чоловіка. Ви дали змогу навіть іронічним інтелектуалам зупинитися й оглянутися навкруги, аби зрозуміти, що не все живе, генетично українське, знищене в цьому цинічному, агресивному, антинаціональному світі. Виявляється, що можна бути Професіоналом і не втратити дитячого світосприйняття й доброго серця; можна обіймати другу за значимістю в державі посаду і дивитися на світ очима, здатними сприймати біль багатьох людей як власний; не ставати на словесні котурни, кидаючись демагогічними фразами, або ж заплутуватись у напівслензі, киплячи від ненависті до всіх, хто має власну думку, а говорити МИСЛЯЧИ, намагаючися зрозуміти тих, хто хоче почути.

Нападки гучнішали, газети "демократів", зелених від злості і від "капусти", перекуплені теле- і радіоканали "поливали" прем'єра Ющенка жовчю і компроматом, а люди, народ України, не маючи змоги відповісти, все більше його **любили**. Любили, бо збагнули, кого і за що мають любити. Бо, так само, як і Віктор Ющенко, хочуть ладу в своєму господарстві і вірять, що цей лад можливий. Що достаток, прийшовши в український дім, загоїть українські проблеми. Врешті, їм набридло роздивлятися індиків і василісків на телеекрані, вони хотіли побачити там нормальне обличчя Чоловіка, здатного печалитися, задумуватися, розгублюватися, але — ніколи! — не бризкати **власним** гнівом у загальний біль і гнів. І — дочекалися цього Чоловіка.

Його провокували — згадайте, як відбувалося усунення Віктора Ющенка з прем'єрства, — але він вийшов на трибуну і зійшов із неї зі словами "Христос воскрес!", (дійство відбувалося у дні Великодня), бо, як християнин, бажає добра навіть тим, хто його не розуміє. Слухаючи Віктора Ющенка, для себе особисто я виділила три його принципи. **Перший:** *чиста, соціально спрямована політика, здатна змінити Україну*. **Другий:** *Україна потребує світла — як категорії духовної, бо його боїться всіляка нечисть*. **Третій:** *одинадцятою Господньою заповіддю для себе він вважає "Не бійся"*. (До речі, "Не бійся" в Біблії повторюється понад 2000 разів). Що ж, Чоловік, який вибудовує своє життя, сподіваючись, що наступний день зробить щасливішим старого чи малюка, який прагне світла і для кого світло — зброя, Чоловік, який не знає страху, і християнин, що живе в магічному колі Різдва-Великодня, заслуговує на довіру.

Попри плакатність образу, який, — мимо його волі і без будь-яких зусиль, — складається, Віктор Андрійович вперто не піддається стандартизації. Він завжди трішки несподіваний, схильний до імпровізації, натура художня і яскрава. Але, — твердий у своїх переконаннях, послідовний у слові. Його можна назвати сільською дитиною, і це не буде відхиленням од біографічних даних чи суперечністю людським уподобанням: весняні перелоги, квітучий сад, хліборобська нива викликають у нього споконвічні селянські почуття, в яких переплітаються "красиве і корисне", ті самі "два рівних крила", що, за словами Максима Рильського, роблять людину щасливою. Віктор Ющенко — інтелігент у другому поколінні, його батьки — вчителі, а сам він за родом своєї діяльності та обраною професією, а тепер і політичною справою доречно і вмотивовано виглядає серед досвідчених політиків, банкірів, урядовців, — Ющенків інтелект дозволяє йому бути природнім, розкутим, переконливим у будь-якому світовому елітному товаристві. Він багато читає, прізвища українських письменників, художників, науковців, зірок виробництва для нього не лише знані, але й осягнені, а їхня творчість і діяльність — частина його знань. Його люблять діти, йому симпатизують жінки, довіряє молодь.

Мені здається, що його улюблений музичний інструмент — скрипка, кольори — білий і зелений, що він однаково любить степ і гори, що Україна для нього — єдине можливе життєве середовище.

Діалог Володимира Яворівського з Віктором Ющенком

Володимир Яворівський: *Хочеться, Вікторе, поговорити про глибоко особисте, — скажімо, яким ти себе почуваєш? Хочеться, мабуть, Богданом Хмельницьким. Але ж Богдан Хмельницький був різним. І той, що йшов на битву під Жовтими Водами і переміг. І був Богдан під Берестечком… Чомусь я ще подумав про хлопців, які полягли під Крутами. Підходить одна якась з цих моделей, чи це щось інакше, чого я тут не назвав?*

Віктор Ющенко: Я переконаний, що щось інше. І хотів би відштовхнутися від того, чого дуже часто нам бракує — відчуття потреби ефективної влади. Для чого нам влада? Весь демократичний світ, як правило, проводить одну паралель: для того, щоб тобі краще жилося. В нас закладена, якщо про прагматичну сторону говорити, — тяга до кращого життя. Це називається прогресом: я хочу завтра жити справді краще, ніж учора, ніж я живу сьогодні. Але для цього треба зробити ряд суспільно організованих дій. Одна із них — це політика. Ми всі переконані в тому, що соціальні стандарти — це лейтмотив будь-якої політики. І я ще раз хочу пригадати слова Франца-Йосипа, якого дуже шанують у Європі: "Соціальна справедливість — фундамент нації". Отож, найбільше моє бажання, аби на представника влади ми дивилися як на ефективного сучасника, котрий дає відповідь — яким життям ми живемо. За ким, по кому ми будемо жити? За Богданом Хмельницьким? Ми можемо взяти уроки у Богдана Хмельницького, але ми не повинні забувати, що ми живемо в XXI сторіччі. У нього був свій час і свій вибір. Сьогодні говорити про події під Крутами — це говорити про свою позицію і свою мораль.

Крутяни йшли свідомо на погибель, але це був свідомий вибір — верховенство моралі над життям. І саме мораль національна примусила цих триста хлопців, які полягли під Крутами, зробити цей вибір.

Я хочу перекинути місточок у дещо іншу площину. Від нас не вимагається сьогодні життя віддавати. Навіть крові не вимагають — здати по двісті грам, аби цією ціною забезпечити благополуччя для України. Від нас вимагається чітка, свідома політична позиція: той вибір, який ми повинні зробити. І я переконаний незмінно в одному: соціальну справедливість і високі соціальні стандарти може дати ефективна економіка. Я не хотів би часто посилатися на висловлювання великих людей, але хочу зацитувати Індіру Ганді: "Найтяжчі соціальні болячки лікуються здоровою економікою". Дайте відповідь, як зробити добру господарку і ви автоматично відповісте на питання, як дати людям добру пенсію. Але, — і в цьому найголовніше, — і, найперше, — соціальна справедливість, соціальне забезпечення, і друге — ефективна, прозора, чесна, некорумпована економіка — це є результат чистої політики. Іншого прикладу, іншого шляху немає. Якщо ми хочемо жити краще, якщо ми хочемо бачити чесну економіку, нам треба говорити про адекватну їй владу. І ось ми дійшли до того, що місце і роль політичного вибору для нас сьогодні не менш важливі, ніж бій під Берестечком, під Жовтими Водами, чи похід хлопців під Крути проти війська Муравйова. Ми сьогодні говоримо про моральний вибір, який дає — вкотре! — нам шанс.

Давайте пригадаємо, коли українська демократія програвала? Вона програвала, як правило, тоді коли була роз'єднана, була в розбраті. Нас дуже добре ділили. Нас ділили і по вірі, і по слову, і по географії, по заможності…

В. Яворівський: *Я вже колись казав, що у вісімдесяті нас ще розділили на мислячих, інакомислячих та немислячих…*

В. Ющенко: Так, це теж хороший приклад. Бо всі, хто ділив, добре розуміли: роздрібненою отарою легко управляти. Як тільки виникає моноліт, як тільки виникає згуртованість, — а вони виникають навколо ідеї, вона цементує бізнес, віруючих-невіруючих, тих, хто на сході, на заході народився, — як тільки з'являється ідея, навколо якої гуртуються демократичні сили, це і є шанс на серйозну політичну заявку, на серйозне політичне "его", — серйозну перемогу. Це надзвичайно значущі речі, які ми враховували, коли формували політичний блок "Наша Україна". Я хотів би звернути увагу на цей — просто! — парадокс: ми живемо в демократичній країні, де десять років розбудовуємо демократію, і — жодного року! — в парламенті не було переваги демократичних політичних сил. Скажіть, будь ласка, як можна в Україні прийняти новий пенсійний закон, якщо за нього не знаходиться 226 голосів у Парламенті?! Сьогодні надвеликим завданням в Україні є, — як зібрати докупи демократичні сили.

В. Яворівський: *Щоб розбрат не чинився в рядах демократів…*

В. Ющенко: Так, і ми б працювали сьогодні на тому полі, яке ми традиційно віддаємо лівим. Це не поле комуністів, повірте! Якщо люди традиційно голосували за комуністів, то це не говорить про їхні комуністичні переконання. Голосування те не ідейне,

РІЗДВЯНОЇ СВІЧКИ

ЗНАК НАДІЇ-ВІРИ

Вікторові Ющенку

Присутенів вкраїнський
наш Едем —
“Маленький українець” під конем.
Господареві отчої землі
Тавро плебея ставлять на чолі.

Вже ненаситці п’ють хмільне вино.
Із келиха чужого? Все одно.
Гарцює тать: ханжі, злодюжки-дуки
Золотоусі та золоторукі.

Бряжчать в їх волах
злото й “ордени”…
О витримай, вкраїнцю, не стогни —
Де погляд твій зачаєно укляк,
Надії-Віри народився Знак.

* * *

Засяяло. Зійшло над світом
На зламі правдоньки і лжі.
На вістрі темряви і світла
Ми балансуєм — на межі.

Всевишня Воля засвітила
Нам із обітниці небес,
Аби прозріли і дозріли,
Аби побачили себе:

Дорога бита-перебита,
Якою йдем — не перейдем.
Орда сичів, що діловито
Пообсідали наш Едем…

Аби, нарештоньки, збагнули,
Бо ще ж не знаєм до пуття,
В чиїх кишенях потонули
Ключі від воленьки-життя.

Засяяло. Зоря зоріє.
Молюсь: не бійся і борись!
І ми прозрієм і дозрієм,
Допоки з нами ти єси.

Тамара ЖУРБА,
с. Іванівка
Долинського району
Кіровоградської обл.

Віктор і Катерина

це — соціальне голосування.

В. Яворівський: *Комуністи збирають голоси на полі злиднів…*

В. Ющенко: Отож, виходимо на круги своя: нам потрібна ефективна політична система. Для неї ми повинні скласти демократичний гурт, ті сили, які мають демократичну орієнтацію, які здатні розбудувати Україну.

В. Яворівський: *Ще одна тема, якої ми торкнемося з тобою. Я, отримавши близько двадцяти тисяч листів у відгук на свої радіопередачі, — у мене моя сільська хата закладена ними, — всі я їх перечитав і прийшов до висновку: сьогодні навіть кожна сільська бабця знає, що треба зробити для того, аби вивести Україну з того болота, у якому ми так давно застрягли… Рецепти ці напрочуд прості й доступні, які ти, економіст і банкір, знаєш глибоко, а люди формулюють ось так: заборонити владі на всіх рівнях красти, чиновникам не брати хабарі, правоохоронцям чесно виконувати свої обов’язки, політикам — говорити народові правду, злодіїв — посадити за ґрати. Ось така проста програма, можна назвати її й популістською. Але я вже говорив не раз: Ющенко не зробив чуда. Він лише відважився одігнати кількох — найжирніших! — свиней від державного корита. І розрахувався з пенсіонерами, бюджетниками, збільшив пенсії…*

Блок “Наша Україна” у виборчій кампанії діє наче алогічно — багатьом так здається. Відмовляється од модної нині опозиційності, від критики нинішньої влади, що є непопулярним серед народу… Коли помиляюся — спростуй, — а, натомість, пропонується чисто позитивістська програма… Чому прийнято таке рішення, — від страху перед владою?

В. Ющенко: Категорично: ні! Я не люблю революцій. Але я люблю вибір: або ми будуємо барикади, або ми будуємо Україну. Давайте вибирати. Будувати барикади ефектніше. Я розумію опозицію і її позицію. Я не засуджую і не критикую її — мені почуття опозиційників зрозумілі. Я не оригінальний, і до діючої влади ставлюся з претензіями. Але обставини дозволяють нам зробити вибір, так давайте його зробимо! Давайте говорити про те, що у когось є одна програма, а в діючої влади — інша; ще в когось — третя, альтернативна програма. Давайте говорити про те, наскільки наша програма є сильнішою, вдалішою, що це та програма, яка дає відповідь на всі ті клопоти, які в нас є.

Я говорю з тієї позиції, що “Наша Україна”, як політична сила, знає проблеми і знає шлях їх розв’язання. Хочемо мати ефективнішу владу — почнемо від себе!

В. Яворівський: *Годі про політику, годі! Добре сказала Ліна Костенко, мені ця фраза дуже подобається: “Не час минає, а минаєм ми…” Як би там не було, але я, принаймні, вже відчуваю ті дні, яких так мало в цій житейській суєті: Новий рік, Різдво, запах гарячого воску із запалених свічок… Колядники під дверима… Дні, коли забуваєш про все і маєш можливість подивитися собі в душу: від чогось очиститися, в чомусь — ствердитись… Дуже люблю ходити на всенощну — і на Великдень, і на Різдво — коли нема довкола тебе ніякої суєти, коли ніби торкаєшся пучками вічності… Наближаються такі дні. Вікторе, в ці дні щось згадується, — хочеться відчути себе маленьким колядничком — пам’ятаєш себе таким? Мені запам’яталося, як старші хлопці йдуть попереду, а ми, малі, десь у хвості, підспівували. Пригадую, сніг, зоряне небо, свій маленький хутір… Здавалося б, що це свято зовсім розтрощила влада, але ж ні, — щоразу на Різдво варили традиційні кутю і холодець, — все це робилося, але підпільно… Що в тебе, Вікторе, пов’язане з Різдвом? Не сьогоднішній Ющенко, а ось той, маленький хлопчина, який шукав, де його земля — не міг знайти, бо з одного боку — Росія, а з другого — Польща… Повернись туди і розкажи — як це було?..*

В. Ющенко: Це був такий романтичний період у житті, — хоча й багато інших світлих моментів було, але ці магічні дні Різдва Христового — особливі. Але й у моєму селі це було глибоке підпілля: родина вчителів не мала права святкувати Різдво!

Але моя пам’ять свідчить, що це були особливі, магічні дні: ти перебував у такому очікуванні! Здається, що всі інші дні року менш вартісні, — вони не приносять тієї благодаті і не дають тих сподівань, що дає Різдво, різдвяні свята.

Я пам’ятаю, як мене мама рано-рано будила і виряджала колядувати чи щедрувати, — це треба було зробити так, щоб тебе ніхто не бачив. Я міг побувати в семи-восьми дворах — у родичів. Дядьки, дідусі, хрещені батько і мати… І якби ще на цьому клопоти закінчувалися (*сміється*), а то приходжу додому — маленький, рахувати не вмію. Розкладу на печі копійки, — що тоді давали? Найбільше — п’ять копійок, дехто давав “білі рублі” — ювілейні. І я їх розкладу на печі, починаю дивитися: що ж мені вибирать? Приходить старший брат Петя і каже: — Вітя, давай домовимося. Ось дивися — жовті гроші — це золоті гроші. Ти бери собі золоті, а мені давай срібні (*сміється*)...

Та вертаюся думками в сьогодні і думаю: як зробити так, щоб ті люди, які в моєму селі нині живуть, особливо малеча, особливо те покоління, яке змінило мене, — щоб їм не дісталося те, що дісталося мені в поганий спадок… Перша відповідь — повернути православні традиції, православну віру. Для мене особисто це починається з відбудови у моєму селі церкви. Для мене й мого брата це є принциповий, моральний, християнський обов’язок. Поставити церкву Першоапостола Андрія, — ми її будуємо вже років чотири, надіюся, що скоро відкриємо. Іменем нашого батька ми хочемо її назвати, бо для мене мій батько — герой. Знаєте, я йому вдячний усе життя, що він ніколи не знімав із покуття ікону! Скільки він переслідування отримав за те, що в нас завжди висіла ікона! Так от, ми хочемо поставити, в пам’ять про нашого батька, церкву Андрія Первозванного. Ми хочемо відкрити ще й два приділи — Катеринівський і Георгіївський, бо в нашому селі колись були Катеринівська і Георгіївська церкви. Хочемо відкрити суботню школу у нашій церкві і повернутися до тих традицій, які, я переконаний, стануть родовим корінням і моральним Законом для майбутніх наших поколінь.

В. Яворівський: *І останнє, Вікторе. Де буде твоя мама на Різдво? В селі чи в тебе?*

В. Ющенко: На жаль, вона буде в селі. Як була всі ці роки, — вона категорично не хоче ні в Київ, ні в якесь інше місто. Нам її дуже не вистачає. Мені б хотілося, аби вона була біля мене, біля моїх дітей, своїх онуків. Але... Це також життєва позиція: вона хоче бути в себе дома, на своїй господарці, де біля неї її курочки, два кабанчики, дві кізочки — той невеличкий світ, яким вона опікується.

В. Яворівський: *Скажи щось мамі…*

В. Ющенко: Я їй можу повторити те, що кажу кожного разу, коли приїжджаю, коли дивлюсь на неї, маленьку, тоненьку… Мамо, я Вас дуже люблю! Дуже вдячний долі, що Ви є. І хочу, щоб Ви були з нами якомога довше. Ми часто говоримо, ми постійно думаємо про Вас і ми Вас дуже любимо!

В. Яворівський: *Я думаю, Вікторе, що наша Україна — це теж наша мати, то твої слова стосуються і всієї матері-України…*

В. Ющенко: Так. Кожного дня ми біжимо на роботу, у нас дуже багато планів, — на все не вистачає часу. Кінець-кінцем, приходить вечір, ти йдеш додому — замикається це коло. Сам себе питаєш: чого ти бігаєш? Чому ти служиш? Чого хочеш добитися черговим днем свого життя? І доходиш висновку: вся ця суєта має сенс лише в одному випадку. Коли все це робиться задля того, аби в завтрашньому дні ми були щасливіші. Щоб той достаток, та гармонія, ті соціальні, духовні і моральні критерії досягали своєї результативності на українській землі. Велика опора кожного з нас — це своя родина. Мені б дуже-дуже хотілося, щоб у нас, у всього українського люду були родини щасливі, заможні, і щоб там завжди було тепло і була радість.

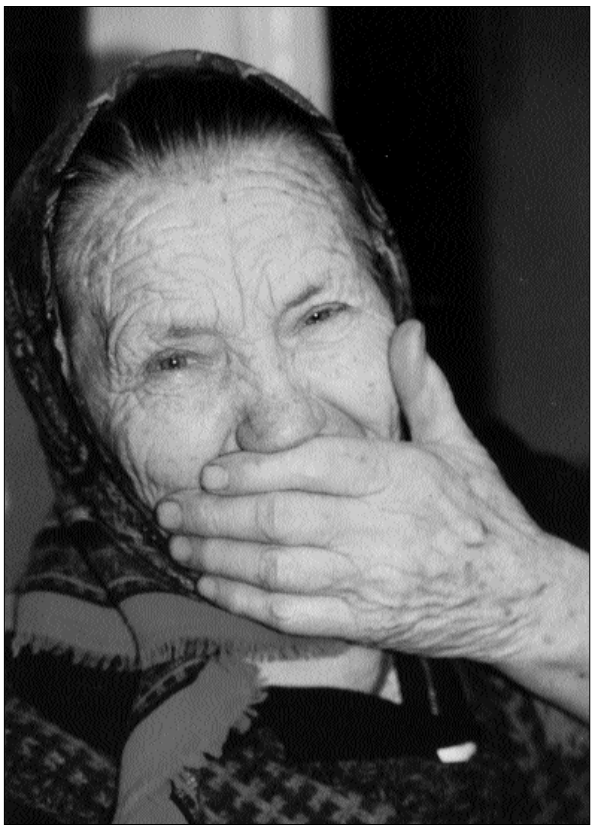

Мамо, я Вас люблю!

Щоб там завжди горіла ота свічечка різ-

ВІД ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ — ДО ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ

РОЗМОВА З ЮЛІЄЮ ТИМОШЕНКО

Юлія Володимирівна зі своєю мамою

“Віра — це спосіб життя…”

— Юліє Володимирівно, якось в одному виступі Ви згадали про “Філософію імені” Павла Флоренського. Отже, почнемо розмову з Вашого імені.

— З дитинства пам’ятаю: ім’я моє видавалося рідкісним. Модними тоді були, очевидно, інші імена. Поряд, в оточенні, умовно кажучи, були три Оленки, чотири Ольги, а Юлії — жодної. Я завжди пишалася своїм іменем: відчувала, що воно особливе. За походженням воно римське, означає, наскільки я знаю, добропорядність, чесність. Це ім’я завжди подобалося людям, із якими я спілкувалася. Думаю, що людина повинна любити своє ім’я — воно не буває випадковим і певним чином програмує наші вчинки, загалом життя.

— А якою дитиною Ви були?

— Скільки себе пам’ятаю — завжди була лідером, у будь-якій компанії. Чесно скажу, лідерство це давалося мені легко, органічно, без якогось змагання з будь-ким. Мені було цікавіше з хлопчиками, ніж із дівчатками. Хлопчакам більше дозволялося, вони були активнішими. З ними любила грати у футбол, це давало величезне задоволення. Справді, мене вабив рух, професійно займалася спортом.

— Он звідки у Вас фізична витривалість, спортивна постава! І яким же видом спорту Ви займалися?

— Спортивною гімнастикою. Мала розряди і, загалом кажучи, цій справі було віддано значну частину життя. Повертаючись до теми дитинства, пригадую: змалку все, за що бралася, намагалася зробити якнайкраще. Наприклад, навіть коли мама доручала помити посуд чи прибрати в домі — хотілося виконати доручене майже ідеально. Те саме стосувалося й навчання в школі.

— Ви були відмінницею? І комсомольською активісткою?

— Я не могла не вчитися добре. Але комсомольською активісткою якраз не була. Лідерство — на рівні старости класу, тобто, з “ідеологічною діяльністю” намагалася себе не пов’язувати. Чесно кажучи, досить довго у своєму житті я була істотою аполітичною. Коли думаю про це, то усвідомлюю: в політику прийшла несподівано для себе самої.

— Тобто, через бізнес? Може, в бізнес і повернетеся?

— На тій ниві мені вже не цікаво. А заняття бізнесом, гадаю, було мені дано, щоб згодом, сьогодні, я мала можливість вести боротьбу на рівних із тими, кого вважаю своїми серйозними опонентами. Я була б слабшою, ніж вони, коли б не мала фінансової можливості витримувати цю просто-таки запеклу боротьбу. Інакше не варто приходити в політику — мені хочеться багато чого змінити в нашій країні на краще. Побудувати в Україні таке життя, яке, можливо, стало б взірцем для інших держав.

— Повернімося до Вашої біографії. В якій родині Ви виросли?

— Народилась я на Дніпропетровщині. Так склалося, що я не жила зі своїм батьком. Він залишив нас із мамою, коли я народилася. Отже, мене виховувала тільки мама, звичайна жінка, яких багато в Україні, — тих, що несуть на собі тягар відповідальності за цілу родину. Вона залишається для мене прикладом совісної, доброї, роботящої людини. Наша сім’я не мала нічого спільного з привілейованими верствами, партійною номенклатурою. Ми могли покладатися тільки на себе. Мама працювала диспетчером на автотранспортному підприємстві. Щоб заробити на прожиття — а вона мусила ще допомагати своїй нені, родині сестри, — мама часто чергувала цілодобово. Я вдячна їй: вона зробила все, аби дати мені вищу освіту. Отож, я виростала в умовах, за яких знала, що таке економити кожну копійку і що таке несправедливість.

— Дозвольте запитати, якою мовою спілкувалися у дитинстві? Я помітила, що Ви останнім часом перейшли на українську.

— Так, я поклала собі за мету спілкуватися українською мовою. Сама дуже здивована: тепер я мислю тільки українською, пишу книжку і промови тільки українською, молюся — подумки! — українською мовою. Справді дивно, як легко це мені дається, бо ж розмовляла в нашій родині російською, і навчання, й подальше спілкування велося також російською. Зараз і рідних своїх підтягую до того, щоб спілкуватися по-українськи. Просто треба прагнути чогось по-справжньому — тоді все вдаватиметься.

— Існує вираз self-made-man, тобто, людина, яка сама себе зробила. Ви — жінка, яка сама себе “виліпила”?

— Думаю, я не виняток: кожна людина сама себе “ліпить” у житті. Хіба доросла людина може постійно покладатися на якісь “підпірки”, чиюсь постійну опіку? Вона повинна нести відповідальність за себе, творити своє життя.

— Що можете сказати про свою дочку? Зрештою, вона виростала вже в значно комфортніших умовах, ніж Ви. Як вона виявила себе в ситуації, коли за ґратами після страшних звинувачень опинилися її батьки? Їй, здається, зараз років шістнадцять-сімнадцять?

— Дочка Євгенія, Женя — вже сформована, зріла, сильна особистість. Їй двадцять один рік. Доня вихована в родині, яка завжди долала якісь складнощі. Вона, скільки пам’ятаю, була досить самостійною, звикла приймати важливі рішення. Перед тим, як мене мали заарештувати, — я наперед знала, що так станеться, — повідомила їй, чи готова вона до такого ходу подій. До речі, я завжди радилася зі своєю родиною, приймаючи рішення, котрі, м’яко кажучи, ніяк не могли обіцяти спокою, комфорту нашій сім’ї. Дочка відповіла, що приймає мій вибір і не уявляє, як я, її матір, утікаю з Батьківщини, ховаючись від переслідування, кудись за кордон.

— Життя випробовує порізному. Ви можете бути жорсткою і жорстокою?

— Жорстокою — ніколи. У нашій сім’ї завжди виховувалася доброта, любов один до одного, щедрість душевна. З покоління в покоління передавався родинний переказ: моя прабабуся жила на околиці села, але її бідна хатина не була скраю, — всі знедолені, прошаки, бідні люди знали про її надзвичайну доброту. Вона завжди приймала на ночівлю, підгодовувала, чим могла, тих нещасних. Ділилася останнім. І ця історія з особливим пієтетом переказувалася в нашій родині. Тому я не можу навіть уявити себе жорстокою. Але жорсткість у досягненні мети допускаю. Чіткість у діях, принциповість, рішучість — риси, які повинні не допустити поразки в досягненні мети.

— Тобто, ви зовсім виключаєте поразку як можливий результат?

— Так, хоча кажуть, що в глибині душі треба припускати можливість поразки — аби не було дуже боляче в разі невдачі.

— Так чи інакше, Ви говорите про ті риси своєї вдачі, які змушують мене згадати… гороскопи. Звісно, ставлюся до них як до розважальних текстів. Однак за всіма “гороскопічними ознаками” Ви — типовий Стрілець. Цілеспрямована, вольова, дуже працьовита, безкомпромісна особистість. До речі, ці риси вважаються — за стереотипами — цілком “чоловічими” якостями.

— Принаймні, можу сказати, що в мене мета завжди була — десь вище голови…

— А тепер запитання про розкіш, про яку багато хто й мріяти не сміє, — про особистий психопростір. Про можливість зібратися з думками на самоті — чи маєте її?

— Слава Богу, маю. Коли людина не може або не хоче подумати на самоті — це дестабілізує її. Зараз, наприклад, я захоплена аналізом філософських ідей щодо розвитку людства. Багато читаю, думаю над цими проблемами, пишу книгу, сподіваюся за місяць-другий завершити її. Вона — про моє бачення того, як має далі розвиватися людська цивілізація. Тому я й Біблію читаю, уважно опрацьовую. Там якраз багато мовиться про те, як гармонізувати життя.

— Я так розумію, що Ви людина віруюча. Що для Вас віра в Бога?

— Віра — це спосіб життя. Хоч би які випробування були, але Господь каже: “Вір і не бійся”.

“…Вірю в нову місію України”

— А як Ви трактуєте відомий біблійний вислів про те, що кожна влада — від Бога?

— Ми ж не знаємо Божих планів на рік, на тисячоліття вперед. І, може, саме сьогодні для України потрібна саме така влада, яку маємо, щоб показати нам усі наші негаразди більш видимими, рельєфнішими. Аби ми побачили, відчули якнайсильніше, що так далі жити не можна. І — зробили якісний ривок уперед. І навіть стали прикладом для інших держав.

— Чи не є це політичним романтизмом?

— Я переконана: Україна покликана виконати свою історичну місію. Ця місія — дати світові новий приклад побудови справедливого суспільства. Так, справедливість має панувати в усьому: економіці, політиці, загалом у суспільному житті.

— Це нагальна потреба, звичайно. Але гасла побудови справедливого суспільства на тлі нашої реальності здаються, вибачайте, красивими словами, далекими від втілення у життя. На жаль. Ви — ідеалістка?

— Я ніколи не була ідеалісткою. В житті я завжди займалася виключно прагматичними, практичними речами. Ніколи не переймалася утопіями. Реальна мета і реальне її досягнення — ось чим я завжди переймалася. Подумайте: колись космічні польоти здавалися людству чимось абсолютно нездійсненним. Але ми — свідки втілення того, що й не уявлялося. Коли реальністю стало чимало з того, що здавалося нереальним — наприклад, штучний інтелект, ліки від невиліковних колись хвороб тощо — невже ми не зможемо зробити людське суспільство справедливішим? Традиційні світові ідеології вже віджили своє. Соціал-демократи, республіканці, демократи, консерватори — представники всіх цих ідеологій у своєму протиборстві виробили, зрештою, ті стандарти цивілізації, за якими має будуватися життя. Тобто, демократія, ринкова економіка, рівність усіх форм власності, цінності громадянського суспільства — це, фактично, загальноприйняті принципи, якими керуються нині майже всі країни. Але ж, бачимо, сьогодні світ занепокоєний масштабами тероризму — отже, не все гаразд у цьому світі?

Людина в так званих цивілізованих країнах побудувала собі, здавалося б, дуже зручне, передбачене до найменших дрібниць життя. Та чому там нині така поширена професія психотерапевта, психіатра? Мабуть, із “душевним господарством” людини не все гаразд. Вона відчуває якийсь дискомфорт. На рівні держав не зникають і соціально-економічні проблеми, не зняті суперечності між різними верствами населення навіть у найбільш розвинених країнах. Мені здається, постає нагальна потреба в принципово новій моделі суспільства. Я б умовно назвала її волею до справедливості. Справедливість — це певна гармонія у стосунках між людьми, між соціальними групами і між державами. Ми повинні бачити й прокладати — дуже професійно й прагматично — шляхи виходу із цієї кризи на всіх рівнях.

— І Ви справді бачите конкретні, реальні шляхи?

— Повинен здійснитися якісний прорив. І він, переконана, має здійснитися саме в Україні. Так, Україна, попри все, має особливе місце у світовій цивілі-

зації, вона не раз відігравала унікальну роль. І я вірю в нову місію України.

Після розпаду СРСР ми не пішли шляхом існуючих на сьогодні моделей розвитку суспільства. Деякі пострадянські держави некритично обрали азіатський шлях, інші — європейський. Україна залишилася в стані невизначеності. Рівень справедливості падає нижче за критичну межу. Брутальність на всіх суспільних щаблях стає абсолютно неможливою. Україна приречена вирватися з цього стану безвиході. І для цього не потрібні тисячоліття. Перш за все — потрібен якісний духовний прорив.

— Отже, Ви бачите його ознаки?

— Так, за роки незалежності в Україні побудовано багато храмів. Різних храмів, різних конфесій. Але головне — це храми на славу Господа. І так чи інакше, я переконана, це сприятиме, зрештою, духовному пробудженню людей на нашій землі. Тут я вірю навіть у пророцтва щодо місії України.

— А чи немає тут політичного романтизму? Народ наш деморалізований, влада — корумпована, іноді просто охоплює відчай стосовно змін до кращого…

— Даремне, зневірюватися не можна. А щодо політичної культури населення, то це "заслуга" існуючої влади. Правити політично неграмотними людьми, звісно, набагато легше, ніж тими, які орієнтуються в реальності. Нормальне суспільство, яке має виховувати справжніх громадян, починається з відповідного виховання і навчання в школі. Громадянин повинен знати, як він може реалізувати владу в суспільстві. Невже гучні слова на зразок "влада в держ а в - і належить народові", "народ — єдине джерело влади", "демократія — єдиний засіб побудови суспільства" — тільки порожні звуки? Чи може сьогодні людина впливати на владу? Соціологічне опитування (а я замовила таке з цієї проблеми), переконана, дало б на це запитання відповідь негативну — у ста відсотках. Людина, громадянин не тільки не здійснює владу, а навіть не впливає на неї. Чи може існувати нормально в такому разі суспільство, яке декларує демократію?

— Боюся, що це запитання стосується не тільки України.

— Так, у найцивілізованіших країнах, певна, громадянин так само не може впливати на владу. В цьому — величезна дисгармонія світу. Тому людство має будувати цивілізацію на принципово нових засадах — гармонії і справедливості.

"…Я почуваю себе вільною людиною"

— Яке ж місце, на вашу думку, жінки в цьому глобальному процесі?

— Почну з того, що весь попередній цивілізаційний шлях людства створював певний образ чоловіка. На першому етапі розвитку суспільства необхідна була фізична, м'язова сила. І це був досить тривалий період, коли, власне, чоловіки вирішували долю людства (мисливство, добування харчів, війни). Життєдіяльність забезпечувалася активністю чоловіків, їхньою фізичною силою та витривалістю. Втрати чоловічих ресурсів, чоловіків були значними, ті часто не поверталися з полювання, з воєн… Це спричинило дисбаланс між кількістю чоловіків та жінок. Так виникли гареми, наприклад. Жінки просто змушені були боротися за чоловіків! Жінки кохали, пестили їх, і, по суті, розбещували. Це тривало тисячоліттями. Так чоловічий рід — і кожен чоловік зокрема — плекав свою гординю. Він сповнювався егоїзму — не тільки у ставленні до жінки. Систему влади, всю суспільну ієрархію чоловік вибудовував на егоїзмі, задоволенні своїх потреб. Зрештою, і остаточно сформувався такий світ, в якому узурпована влада, фактично відсутня справедливість і гармонійність. А жінка тисячоліттями підтримувала в чоловікові почуття його винятковості. Чоловік був для неї втіленням сили, фізичної потуги. Відповідний стан речей породжував почуття суперництва між жінками, що закарбувалося в ментальності жінок майже на генетичному рівні. Нині, коли світ дійшов до крайньої межі несправедливості, покликання жінки — внести в нього гармонію.

— Але саме жінці чоловіки ставлять на карб хаос, дисгармонію і заздрість!

— Це несправедливо. Ось приклад: чи уявляєте, щоб жінка ревнувала власних дітей до власного чоловіка або навпаки? Таке й на думку не спаде. А щодо чоловіків — це норма. Чоловік ревнує дружину до спільних дітей, бо через них йому, він вважає, недодано уваги.

Тим часом із розвитком цивілізації, коли відпала необхідність у використанні фізичної сили чоловіка, жінка почала певним чином нагадувати про себе. Забігаючи наперед, скажу: жінці, аби зайняти визначальну позицію в суспільстві, необхідно докладати значно більші зусилля для самоствердження, ніж чоловікові. Їй потрібно бути на кілька порядків розумнішою, дипломатичнішою, прозірливішою, інтелектуальнішою. І тільки тоді вона зможе відкрити для себе шлях до сфер, де приймаються важливі рішення. Обставини життя виховували в жінці значно більшу силу й витривалість, ніж їх мали чоловіки. Весь історичний шлях розвитку жіноцтва та чоловіцтва показує: жінка сьогодні повинна брати владу — на всіх рівнях — у свої руки, усуваючи механізми егоцентризму, на яких були засновані суспільні інститути. Завдання — вибудовувати світ на принципах гармонії, справедливості.

— Але жінок ще надзвичайно мало там, де вирішується доля суспільства.

— Найголовніше — жінки мають усвідомити свою роль на нинішньому етапі розвитку цивілізації. Тільки жінки можуть якісно змінити світ!

— А яка роль чоловіків?

— На жаль, сьогодні жінкам не доводиться розраховувати на підтримку чоловіків. Така реальність. Тисячоліттями чоловіки втілювали в життя своє бачення і розуміння світу. Це призвело до цілком відчутної загрози самознищення цивілізації. Чоловіки використали свій шанс, експлуатуючи енергію жінок у всіх своїх справах, тримаючи їх на "других ролях". Недаремне, пригадайте, навіть за радянського режиму заступниками чоловіків-начальників завжди ставили жінок. Це була продумана тактика використання могутнього потенціалу, високої відповідальності й діловитості представниць, як говорили, "прекрасної статі". Нині чоловіки чинитимуть жорстокий опір рухові жінок. Жінки відтак мають розраховувати лише на себе, покладатися тільки на власні сили. Не треба плекати жодних ілюзій! Жінка має допомогти іншій жінці, кожна має розвивати почуття солідарності. І тут ми повинні переступити бар'єр психологічної роз'єднаності. Зміна мислення, стратегії і тактики — ось що має бути визначальним для якісного прориву.

— Але ж і у Вашій "Батьківщині" є чоловіки, це не жіноча партія…

— Я — категорично проти того, щоб "відгороджувати" жінок від чоловіків. Кожна жінка має батька, чоловіка, синів — отже, не йдеться про якесь ущемлення протилежної статі, боронь Боже. Йдеться про гармонізацію суспільства і місію жінки в його житті. Заради людства, яке складається з представників обох статей, жінка покликана кардинально змінити характер суспільства.

— І, зрештою, з чого почати?

— Бодай із підтримки жінками тієї гідної довіри жінки-кандидата, яка йде на вибори до парламенту чи місцевих органів влади. Та ще й загітувати свого чоловіка підтримати потрібну кандидатуру. До того ж, активних жінок-виборців більше, ніж чоловіків.

— Але ж Ви знаєте, як активно побутує примітивна думка, котру, до речі, накидають виборцям і ЗМІ, що жінка йде в політику, коли в неї не склалося особисте життя. Тобто, саме "жіноча" невдоволеність, ущербність, неповноцінність приводить її до боротьби за мандат.

— Найчастіше такі речі чути саме з вуст чоловіків. А це вже достатньою мірою говорить про їхню порядність і розум, чи не так? Втім, зрозуміло, чому чоловіки подають жінку-політика саме в такому світлі: вони бояться втратити владу, бояться сильних, розумних, відповідальних жінок.

— Я розумію, що Ви свідомі свого вибору, як і всі інші жінки, котрі йдуть у сферу прийняття рішень. Але влада за це по голівці не гладить…

— Кожна відповідальна особистість, яка прагне робити чисту політику, в пострадянській дійсності повинна пережити репресії. Інакше не вдасться сказати людям чесне слово. Сьогодні я почуваю себе вільною людиною. Свобода для мене — це можливість вільно висловлювати свою думку. Хоч як вона може бути незручна для когось: чи існуючій владі в Україні, чи комусь на Заході, чи північному сусідові. Іноді мені кажуть, що так можна і рейтинг втратити. Що ж — я вистраждала своє право говорити те, що я ●

ПЕРШИЙ КОНКУРС — МОВНИЙ: ПРИДУМАЙ СЛОВО

ТІЛЬКИ НЕ К 2 З П 5 6 7 8 9 !

Шановні наші прихильники, дорогі читачі. Дякуємо всім, хто не залишає нашої газети в новому 2002 році. Дякуємо також нашим новим вболівальникам, котрі щойно почали нас регулярно читати і очікують від нас цікавих номерів. І правильно роблять, що очікують. Хотілось би тільки, щоб це очікування було взаємним: Ви від нас — цікаві номери з відповідними матеріалами, а ми від Вас — листи, пропозиції і матеріали-кандидати на публікації.

А поки що ми, як кажуть у цирку, викидаємо перший номер.

Фото О. Кутлахметова

Конкурс:
Придумай слово.

На знімку ви бачите відому конструкцію відомого функціонального призначення. Цілком очевидна річ, — скажете. Як для кого. У популярних словниках та енциклопедіях (і не тільки українських) цей прилад має назву від грецького слова з восьми літер. Біда тільки в тому, що, однаково повторюючись у різних мовах, так само як і в українській, він не має в нашій мові відповідної (наприклад, функціонально зумовленої) української (а не привнесеної іззовні) назви.

Отже, питання конкурсу:

1. Як називається цей прилад зараз в різних мовах? Впишіть відповідні літери замість цифр у заголовку.

2. Що це за слово з восьми літер, від якого походить назва приладу; що воно означає?

3. Запропонуйте українську назву цього приладу.

Результати Вашого творчого пошуку ми обов'язково надрукуємо. Пропозиції можна надсилати до редакції впродовж січня.

Звичайно, конкурс є конкурс і нагорода переможцю не забариться. Але жодну банальну нагороду не можна порівняти з тим радісним фактом, що віднині всім прийдешнім поколінням українців буде відомо: це слово української мови придумав особисто _____.

(Тут можуть бути Твої ім'я і прізвище, шановний читачу)

НАШ ДРУГИЙ КОНКУРС — ЗОБРАЖУВАЛЬНИЙ: КРАЩА ПОСМІШКА "ПРОСВІТИ"!

З Ваших листів, дорогі читачі, телефонних і безпосередніх розмов з Вами ми зрозуміли, що попри всі негаразди, Ви не збираєтеся здаватися, а боретеся і, отже, поборете. Дух Нації, її душа — в обличчях.

Багато видань друкують оголених жінок — це їхня справа, а ми пропонуємо читачам — незалежно від статі і віку — взяти участь у конкурсі на найкращі посмішки. Українська посмішка — це символ і окраса. Посміхаймося!

Умови конкурсу:

Конкурс триватиме протягом січня-лютого 2002 року. Підбиття підсумків і оголошення їх — у березневому числі газети — найприємніші посмішки, незалежно від статі і віку. До фотографії слід додати коротку довідку: ім'я, прізвище, чим займається, зацікавлення, можливо, якусь оригінальну думку.

Чекаємо також листів від читачів з відгуками про надруковані газетою фотографії. Щасти Вам Боже!

«XXI СТОЛІТТЯ ДЛЯ УКРАЇНИ» ДО РІЗДВЯНИХ СВЯТ

Різдво — одне з дарованих Богом людині свят. Такого сріблясто-морозного настрою, як у дні святкування Різдва Христового, протягом року не буває. Одним словом — це одне з особливих свят, яке проявляє стан духовності, благодійності і доброзичливості душ людських. Кому не хочеться саме на різдвяні свята зробити для своїх рідних і близьких якийсь особливий подарунок, що створить особливий настрій і стане стимулом до поширення доброчинності і благодаті в навколишньому середовищі і не тільки.

От і прийшла в голови молодих професіоналів, що займаються улюбленою справою, ідея зробити на Різдво незвичайний концерт у незвичному для виконавців естрадного жанру концертному залі. Уявляєте популярних естрадних співачок та рок-музикантів на сцені Національної опери України? Цікаво і незвично — погодьтеся, почути і побачити Ірину Білик, Марічку Бурмаку, гурти "Плач Єремії", "Мертвий півень", "Піккардійська терція", "Танок на Майдані Конго", "Скрябін" саме там, бо, виявляється, всі вони підготували нову різдвяну програму, що гармонійно поєднує сучасну європейську естетику та прадавній український звичай.

Різдвяне видовище, учасниками якого могли б стати естрадні співаки, вирішили створити працівники мистецького центру "XXI століття для України", які у березні 2002-го матимуть чотирирічний віковий статус свого існування. За чотири роки мистецький центр, у штаті якого нараховується чотири постійні працівники, провів півсотні найкращих концертних заходів, що відзначені глядачами і слухачами, більшість яких не має найменшої уяви про організаторів, але обираючи концерт для душі та доброго сучасного настрою, прямує вже на той, який робить "XXI століття для України". І виконавці завжди найкращі, і рівень організації — високий. Не всім з артистів щастить потрапити в програму цієї мистецької агенції. Тільки кращим із кращих. То хто ж вони, чий вердикт стосовно участі у найпрестижніших концертах столиці є престижем для виконавців?

Петро Качанов, президент Мистецького центру, про своїх працівників та центр розповідає коротко:

— Ми всі — вихідці з "Червоної рути", тобто однойменного фестивалю, в організації якого брали активну участь і вчилися робити добрі, професійні, європейського рівня концерти. Ми багато їздили, дивилися й аналізували все, що стосується роботи у шоу-бізнесі. Все краще намагаємося втілювати у своїй роботі на Україні.

Кор.: Концерти, які ви робите у святкові дні в столиці, мають грандіозні потуги і резонанс. Вони найбільше подобаються молоді, та й немолодим людям, які втомилися від шановарництва на найбільших сценах держави. Вони, ваші концерти, — стильні, легкі і зіркові по суті. Бо демонструють усе краще, що виходить протягом року з української естради. Складається враження, що ви протягом року уважно і професійно відстежуєте процес і акумулюєте у своїй роботі краще. Така робота потребує чимало часу і як мінімум постійних та надійних спонсорів. Чи є такі у вас?

П. К.: Ми постійно працюємо з компанією номер один в Україні "Крафт фудз Україна", що виробляє шоколад "Корона", "Мілка" та інше та з управліннями культури всіх рівнів. Від останніх та держадміністративних органів ми з самого початку, крім підтримки, не отримали жодної копійки. Не отримали, бо ніколи не просили і не чекали, а працювали у пошуках фінансових партнерів так, як цього потребує професійна робота у шоу-бізнесі. Хоча оцінка нашої роботи з боку цих структур, мабуть, висока. Ми завжди маємо кращі зали та концертні майданчики. Дуже добре у нас виходить все, що ми робимо з Чернігівським пивом. А наша тактика дуже проста — ми цінуємо наших постійних партнерів.

Кор.: Мабуть, вам повезло з колективом, який мобільно і впевнено здатен виконувати всі завдання?

П. К.: Нас, я вже казав, всього четверо: я, президент мистецького центру, Богдан Собуцький — виконавчий директор, Микола Остапчук — креативний директор, менеджер з реклами та зв'язків із громадськістю — Лілія Гнатюк та Ірина Соліцька — головний бухгалтер. Але є ще люди, які постійно долучаються до нашої роботи. Володимир Шинкарук та Валерій Даниш — відомі люди і професіонали-культурологи. Справа не в кількості осіб, які щось роблять, а у самодостатності кожної особи.

Кор.: Чому ви рідко звертаєтесь до режисерів у своїй роботі?

П. К.: Мабуть, такий ще не з'явився, бо майже завжди до нас приходять і пропонують свої ідеї різні режисери і майже ніколи ми не чуємо від них саме того, що хочемо зробити. В результаті зусиллями працівників нашої команди робимо своє. Цього разу в Національній опері "Нові мелодії Різдвяної ночі" втілює свої ідеї Марія Левицька, яка є художником-постановником Національної опери і добре знає всі нюанси постановки вистави на сцені саме цього театру.

Кор.: Цікаво, чи всі учасники Різдвяного дійства будуть ще й акторами?

П. К.: Розчарую чи заінтригую, але перед ними стоїть особлива задача — бути самими собою. Чому інтрига — а чи всі знають, що кожен з них на сцені грає якусь роль? Бути собою, як на сповіді, артист може собі дозволити лише у Різдвяну ніч. Бо кожен з цих учасників, як і всі ми, не ставимо перед собою завдання месіанства української ідеї. Ми просто робимо те, що найбільше любимо. А це найбільша радість і щастя для кожної людини. Ми його маємо і даруємо свій настрій людям.

Розмову вела **Леся САМІЙЛЕНКО**

«МИ НЕ ЗАКІНЧИЛИ РОЗМОВУ»

ЛЕГЕНДА

— Колись мандрівний філософ Григорій Сковорода запрошував усіх до Саду ангельських пісень, а я запрошую вас у Світ моїх нерозкручених пісень, — такими словами Тарас Петриненко розпочав сольний концерт у Палаці "Україна". "Ми не закінчили розмову" — назва однієї з найкращих ліричних балад співака і водночас — усієї концертної програми. Ані афіш, ані телевізійних анонсів, жодної реклами: концерт пройшов ніби в повному інформаційному вакуумі, але з аншлагом… Враження було таке, що люди дізнавалися про концерт за допомогою "циганської пошти", і це додавало акції шарму напівпідпільної імпрези. А разом з тим — якоїсь гіркоти в інтонаціях Тараса, який повідомив, що цей концерт підводив риску під тридцятьма роками творчої діяльності, але провести його було дуже важко. За його словами, він стукав у різні двері, але відкрила йому лише одна людина — київський мер Олександр Омельченко, який допоміг розв'язати бюрократичні вузлики, внаслідок чого публіка переконалася в тому, що "розмову дійсно не закінчено". Тарас має величезний артистичний потенціал, живу професійну групу "Гроно" і цілий оберемок нових висококласних пісень. Втім, він дуже тверезо оцінює ситуацію, в якій опинилося сучасне українське мистецтво:

— Дату проведення концерту було визначено заздалегідь, але напередодні нас поставили перед фактом, що саме в той день в Палаці "Україна" святкуватиме свою річницю "Укрзалізниця". Ніхто не вибачився, не подзвонив, що свідчить про те, що за десять років у нас мало що змінилося. Я вже не кажу про те, що міг би давати сольні концерти в Палаці "Україна" дещо частіше, ніж один раз на десять років. Тому що через десять років мені буде майже шістдесят і я не знаю, чи співатиму тоді. Щодо тих десяти років, що минули, хочу підкреслити, що завжди зі мною залишалися мої музиканти. Я завжди був з живою групою, навіть у ті часи, коли співаки відмовлялися од живого звуку, працювали "під мінус". А ще раніше я вивіз до Америки стільки музикантів, що міг би, напевно, відкрити фірму з експорту наших музичних талантів за океан. Маю на увазі попередні склади "Грона", які залишалися за кордоном. Залишалися з різних причин, але головною була та, що в нашій державі ніколи не цінували працю артиста, його хист, тут годі було сподіватися на самореалізацію. Стосовно нинішнього моменту, прикрим залишається те, що ми маємо обмаль сольних виступів, а грати в так званих "солянках" вже давно не цікаво.

Тарас починав наприкінці 60-х у складі чудового ансамблю "Еней", який по-юнацьки щиро пропагував українську пісню. Також виконував власні твори, які хлопці записували для Українського радіо. "Еней" був бажаним гостем на телебаченні: перші музичні програми УТ-1 не обходилися без пісень Тараса Петриненка і Кирила Стеценка. Усе скінчилося раптово і жахливо: партійні чиновники від культури підклеїли "Енею" ярлика "буржуазний націоналізм" і з того моменту перед хлопцями зачинилися всі двері. Але Тарас не здався. Він продовжив своє творче існування в інших формаціях. Це були "Чарівні гітари", "Візерунки шляхів", "Дзвони", "Гроно". Кожна з тих груп залишила свій слід у Пісні. І в кожній з них — частина життя Тараса. Несвободу, атмосферу цинізму й задухи прісно-пам'ятних худрад, які знищили безліч творчих ідей, які руйнували долі творчих людей — усе це Тарас (як і багато інших його колег) — пережив. Але коли йому остаточно було "перекрито кисень" в рідній країні, він фактично емігрував до Росії. Ні, не заради якогось заробітку, але задля того, аби музикувати, співати, писати пісні. До речі: багато його пісень набули популярності в тодішньому Союзі. Тарас у складі ансамблю "Червоні маки" об'їздив тоді усі куточки "великого-нерушимого". Така от безперервна гастрольна діяльність тривала довгих сім років. В Україну він повернувся у 1986 році. Подолавши спротив рідних "полковників" від Укрконцерту, Тарас відновив "Гроно" і почав активно гастролювати й записуватися. Можливо, активна позиція Петриненкового "Грона" якраз і сприяла процесам відродження української популярної музики, суспільний прорив якої акумулював Фестиваль "Червона Рута" у 1989 році. 19 серпня 1991 року Тарас Петриненко і Тетяна Горобець були на гастролях у Філадельфії. По телевізору почули повідомлення про радянський путч і вирішили негайно повернутися в Україну. Можливо, зараз це звучить ідеалістично, але в ті хвилини Тарасові спало на думку, що на референдумі за незалежність може не вистачити двох голосів. І вони вилетіли до Києва. Насправді Тарас такий в усьому: може півроку записувати одну пісню, але коли мова йде про долю країни — рішення приймає миттєво. Взагалі, в особі Тараса дивовижно уживаються безмежний патріот-романтик і прискіпливий, доволі саркастичний критик, наділений аналітичним тверезим розумом. В Україні вже в нові часи Петриненка сприймали по-різному. Одні як такого собі поважного метра, патріарха популярної сцени, котрий створив суперхлягер, що не став гімном незалежної України. Інші — як шляхетну людину, доступну і розкуту в спілкуванні, людину, яка прекрасно розуміється на проблемах артистів і сама собі набила чимало ґуль у нерівній боротьбі з бюрократами від культури. Тараса знають усі, але кожен по-своєму. Тим часом подвійний альбом "Господи, помилуй нас" у 1994 році був визнаний як один із найкращих на фестивалі-конкурсі "Нові зірки старого року". Цей альбом містив 80 хвилин музики і був "бальзамом на рани" для багатьох небайдужих. На ювілейному концерті "Ми не закінчили розмову" звучали переважно пісні з альбому 1998 року "Любов моя". Частину пісень з репертуару Петриненка проспівали Тетяна Горобець та Олекса Берест. Люди несли на сцену квіти протягом усього концерту, а наприкінці — під час виконання пісні "Україна" увесь зал підвівся. Співали усі присутні. І промайнула в той момент думка, що заради однієї цієї пісні варто було Тарасові працювати усі ці тридцять довгих років.

Олександр ЄВТУШЕНКО

НОВОРІЧНА ПІСНЯ МАРІЧКИ БУРМАКИ

Передноворічна мотанина для співачки, журналістки, телеведучої Марічки Бурмаки — нормальне явище. Робота, робота, робота, яка складає вагому частку її життя. Але є один секрет, який вона охоче розкриває. "Що б не робилося і як би не йшлося, але 31 грудня годині о десятій все, що стосується не хатньої роботи, я припиняю і починаю готуватися до свята у своїй хаті. У новорічне свято всі приїздять лише після дванадцятої, бо традицією її родини є святкування саме в сімейному колі. Готує господиня сама. "Тридцять першого грудня вже прикрашена ялинка і подарунки шукають під нею вже зранку, бо далі може просто ніколи буде шукати", — каже вона. Доня Яринка чекає приходу Діда Мороза і, звичайно, допомагає мамі. Заздалегідь обговорюється меню новорічного столу. Цього року донечка вже замовила вінегрет та салат олів'є. "А страви на новорічні свята у нас пісні, бо чоловік Дмитро строго дотримується посту. Я печу пиріжки, гриби у всіх видах — і смажені, і мариновані, і… Стіл у нас завжди святковий, але перетворювати новорічну ніч в "об'їдайлівку" ми не любимо. Цього року після зустрічі Нового року я також планую поїхати на дзвіницю Лаври, але й туди просто без смачненького не їздиться. Готую для себе і своїх друзів".

Так святкує Новий рік родина Марічки — доня Яринка, чоловік Дмитро і вона. Бо вже наступного дня і надалі знову робота і головне — репетиції програми "Нові мелодії різдвяної ночі", у якій роль різдвяної феї відведено саме їй.

Гостею редакції "Слова Просвіти" Марічка буде одразу ж після Різдва.

Л. С.

АВТЕНТИЧНА ПІСНЯ — ЦЕ ЕКОЛОГІЯ ДУШІ, МОЛИТВА

“Вам потрібно почати з найважливішого — збереження культурних ресурсів, які несуть у собі історію країни. Як тільки книжка, документи та інші архівні матеріали, де записана людська пам’ять, зникають, вважайте, що це пам’ять, втрачена назавжди, безповоротно, отож дуже важливо переконатися, що ці спогади збережуться, що вони у безпеці”, — це слова американця, Вільяма Ферріса, голови Національного Агентства США з гуманітарних питань, які дають відповідь на запитання, що стосується глобальної проблеми уніфікації людини цивілізацією.

“Вивчення, збереження та поширення традиційної народної культури є нині одним із першочергових завдань більшості країн європейської культурної традиції. Особливо ж актуальним воно є у країнах, де на межі третього тисячоліття традиційна культура не просто історичний факт, але й жива реальність. Однією з таких країн є Україна”. Цими словами почали свою розповідь організатори проекту “Моя Україна. Берви”.

Керівник проекту Тарас Грималюк, що представляє громадську організацію “Арт Екзистенція”, Михайло Хай — завідувач Українською експериментальною лабораторією фольклору, кандидат мистецтвознавства, та Генеральний директор Українсько-британського СП “Комора” Олег Репецький виступили перед представниками мас-медіа у ролі лекторів та пропагандистів ідеї та практики збереження і поширення безцінного багатства нашої землі — української традиційної культури. Визначили і головні завдання проекту:

— збереження архівних записів автентичного фольклору шляхом переведення їх в цифровий формат;

— здійснення комплексних фольклорних експедицій;

— підтримка Інтернет-сторінки українського традиційного фольклору http://www.ukrfolk.Kiev.ua;

— спільні акції з міжнародними фольклорними організаціями, делегування українських колективів на фольклорні фестивалі;

— видання серії компакт-дисків, які висвітлюватимуть традиційну культуру всіх реґіонів України.

Визначним є той факт, що досі в Україні нічого подібного не було. Видані у Брюсселі, Варшаві, Парижі компакт-диски — це надбання тих країн і допомога українцям у справі збереження та колекціонування автентичного фольклору, який споконвічно є основою ідентифікації нації. Життєздатність народної творчості — незбагненна. Проти неї боролася церква, її забороняли імперські та радянські укази, в результаті виконання яких утворився псевдофольклор. Атрибутами його стали лише шаровари та віночки, якими Україна представляє й досі всю палітру і розмаїття народної творчості. Великої шкоди збереженню фольклору завдала й тенденція фіксування народної музики нотами, а не фонографічно. Фахівці стверджують, що при переведенні музичного фольклору в ноти втрачається до 70% музичної інформації і єдиний спосіб збереження фольклору — фонографічний, що здатен передати усі особливості народної музики та співу. В результаті роботи над проектом “Моя Україна. Берви” та реалізації всіх задумів організаторів проекту ми маємо змогу зберегти все записане від ще живих носіїв автентичної пісні (а більшість з них мають і дев’яносто, і сто років від дня народження) на найближчих п’ятсот років. Ті, хто прийдуть за ними, матимуть що дати нащадкам. А на сьогодні більшість сучасних музикантів вже використовують у своїх творах заставки і фрагменти з тих автентичних пісень, які входять до компакт-диску “Берви” — першого титульного видання проекту, на якому представлені майже всі різновиди української традиційної культури і який складається з аудіо- та мультимедійної частини. Диск видано як CD EXTRA, тобто на рівні світового стандарту. Другий презентований компакт-диск “Над річкою Карайцем” — це український традиційний фольклор з Поділля. Третій — “Гей, на Чорному морі…” — це кобзарська лірницька традиція, народну бандуру представляє Микола Будник.

Триває робота над ще трьома компакт-дисками, які можуть стати окрасою будь-якої професійної чи любительської колекції.

Перші три диски проекту “Моя Україна. Берви” вже сьогодні можна придбати у магазинах столиці: “Ноти”, “Караван CD” та на торгових ятках Майдану Незалежності.

Тож варто лише подякувати організаторам грандіозного проекту й міжнародному фонду “Відродження”, який надав підтримку ідеї. Та побажати мистецькій агенції “АРТ ВЕЛЕС” та українській експериментальній лабораторії фольклору здійснити свою мрію.

МОЛОДЬ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ТІЛЬКИ НА СЕБЕ

Молодь розв’язує свої проблеми шляхом поширення корисної інформації, тобто відкриттям веб-сайту, який нещодавно презентувався представниками Блоку Української Молоді. Тобто, з 15 грудня всі користувачі Інтернету мають змогу ознайомитися і користуватися плодами спільної праці трьох молодіжних структур — Молодь проти корупції”, яку очолює молодий, популярний політик Олександр Лялька, Арт-компанії 2000 Com, що вже має свій міський сайт “Сервер 2000” та спілкою молодих парламентарів, яку репрезентував голова цієї організації Вадим Руденко. Влад Пилипець — директор Арт-компанії 2000 Com — результат співпраці оцінює як природне бажання людей молодого покоління допомогти один одному і своїм ровесникам порозумітися з найвищими державними колами мовою часу і здобутків цивілізації, тобто Інтернет-послугами (мовою).

Отже, створюючи портал, ініціатори проекту прагнули створити не просто інформаційний іміджевий сайт, а ресурс, який принесе молоді конкретну користь. За даними соціологічного опитування, яке було проведено Інститутом соціальних досліджень по всій Україні, було визначено три головні молодіжні проблеми:

1. Труднощі з працевлаштуванням.

2. Нестача засобів на житло та освіту.

2. Проблеми з організацією власного бізнесу.

Виходячи з цього, перед порталом поставлено три основних завдання: створення громадського аналогу електронного уряду, що надасть допомогу молодим громадянам налагодити стосунки з органами державної влади. На сайті поступово з’являтимуться різні форми і способи зв’язку користувачів з державою, тобто буде створено ресурс, що акумулює всю інформацію, яка необхідна для розв’язання практично будь-якої проблеми комунікації, що виникає в плані “особа — держава — особа”.

Друге завдання — інформаційне і воно поєднане з першим у багатьох аспектах, але має й певні відмінності. Іншими словами — “молоді про все”. Освіта, оздоровлення, спорт, дозвілля та інше. Третє завдання — реальне працевлаштування молоді. Незабаром на порталі буде розташовано інформацію, тобто функціональний сервер працевлаштування.

На сьогодні з трьох задач реалізовано одну — електронного уряду. Наступним кроком буде програма “Відкрий свою справу”.

Для тих, хто не має доступу до Інтернету, планується видання брошури з аналогічним змістом веб-сайту наповненням та проведення семінарів.

Хочеться зробити висновок про те, що молоді напересічні люди, мов губка, акумулюють краще з усього, що роблять старші, але дуже тверезо заявляють про те, що покладатися у наш час можна лише на власні сили. При цьому бажана підтримка старших, тобто тих, кому не шкода вкладати гроші у майбутнє.

Л. С.

З НОВИМ РОКОМ І ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, НАШІ УЛЮБЛЕНЦІ!

День народження буває лише раз на рік. На жаль. А коли людина народжена 31 грудня — це подвійне свято, що і зобов’язує іменинника до непересічного життя-буття. Здається, дата народження зобов’язує до зіркового статусу і підтвердженням цього є багато фактів, але розповімо про три. Бог любить трійцю і цих трьох з найпопулярніших у трьох пісенно-музичних жанрах митців.

Художній керівник фольк-шоу гурту “Козацькі забави” **Андрій Верес** народився, подав свій голос — і заграли гімн тоді ще Радянського Союзу. За п’ять хвилин до Нового року народився той, хто пізніше сам себе астрологічно охарактеризував як Козу на Коні.

Про святкування дня народження і Нового року каже, що до того як став музикантом, а сталося це якось дуже скоро після народження (Андрій з раннього дитинства мріяв і став ним) святкував лише вдома, у родині. Далі було здебільшого так — після концерту залітав додому і сідав за вже накритий стіл. Дружина Галина — господиня знатна, та ще й син Максим допомагав зробити свято для улюбленого тата. Крім тих випадків, коли доводилося гастролювати — завжди в цю ніч у родині, бо це ж — найкраще свято. Родина Вересів святкує по-домашньому, але од гостей не відмовляється. Хоча Андрій зауважує, що після дванадцятої всі традиційно забувають про його день народження, бо ж, самі розумієте, Новий рік на порозі!

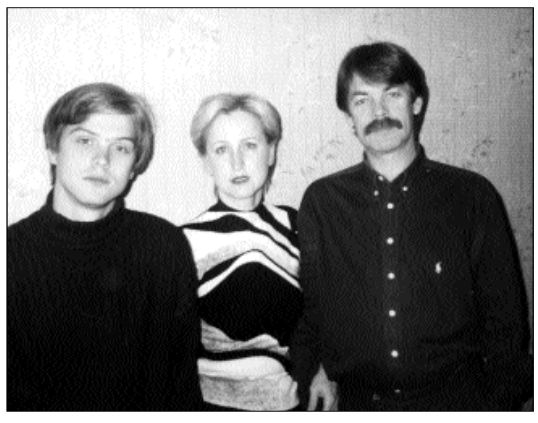

Андрій Верес із сім’єю

Віктор Павлік, народжений у той же останній день перед Новим роком, має про свій день народження майже аналогічні враження. День народження перетворюється, за його словами, у новорічний карнавал. Найсмішніший випадок у своєму житті згадує один. Якось, під час служби в армії (в Навої, тобто в Узбекистані), йому з товаришем пощастило обдурити чергових на КПП (контрольно-пропускному пункті, охорона цієї ночі особливо сувора). А було це так: “переодягнулися ми Дідом Морозом та Снігуронькою і так добре загримувалися, що нас пропустили і ми за вісім кілометрів пішли до дівчат на святкування. Все було добре, але вранці, коли ми вже перелізли через паркан і прямували до казарми, то зустріли чергового офіцера, який суворо запитав про те, що ми робимо біля лазні. Наше щастя, що перелаз був у районі лазні, а в руках у нас — мішок з костюмами. І тут нам повірили. А Діда Мороза зі Снігуронькою ще довго пам’ятали жителі міста Навої, бо дуже вже щасливі і привітні були солдатики, які вирвалися на волю. У діда Мороза мішок, а в мішку солдатська форма. Офіцеру, який їх перестрів, вони розповіли, що ходили вітати сім’ї військових з Новим роком. “Якби книга рекордів Гіннеса записувала факти героїчних вчинків “придурків”, які служать в армії — то це саме той випадок, коли нам пощастило обдурити всіх патрульних, яких того вечора на вулицях міста — море. За кількістю тих, хто не розпізнав солдатів, їх було рекордне число.

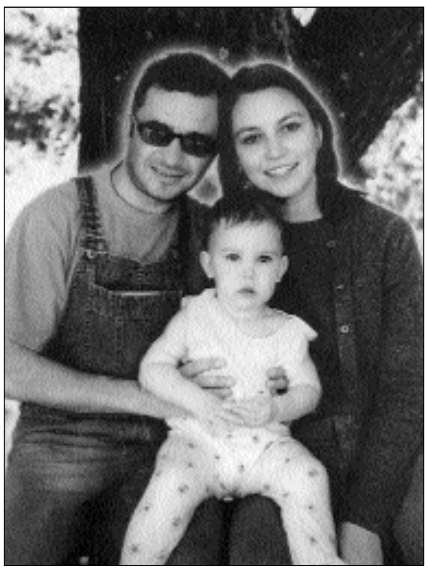

Віктор Павлік із сім’єю

Святкувати з родиною Віктор давно звик так — машина, дружина — і поїхали. У хаті з родиною — це те щастя, про яке вони з Ларисою мріють цього року. Здається, складається довгождана можливість побути у новорічну ніч у хаті, вдвох, а о другій ночі — вже виступ.

Мріють про накритий стіл, на якому обов’язково буде улюблений салат олів’є, дуже смачний холодець і обов’язково смажена гуска з картоплею. Різдвяна гуска в новорічне свято та день народження, мабуть, тому, що найкраще з усіх свят для родини Павліків — це Різдво.

Андрій СЕРЕДА

Андрій Середа також святкує свій день народження напередодні Нового року, з родиною, частиною якої є музиканти з гурту “Кому вниз”.

● *Але детальніше про його традиції святкування Нового року Андрій розповість уже після Різдва як гість редакції.*

ПІВЦАРСТВА — ЗА КОНЯ!

Нагадуємо, що астрологічний рік не збігається з календарним.

Загалом, рік підпорядкований впливам планети Марс. А отже, зросте агресія, насильство, конфлікти. Але Марс не є повністю негативним. Він вивільняє в людині енергію, збуджує її до боротьби за краще життя, до подолання перешкод. Ця планета вириває людей зі стану збайдужіння і стагнації, спонукає до зрілого, мудрого погляду на світ. Як відомо, життя скрізь є нелегким. Як із сарказмом говорить прислів'я: "Добре там, де нас немає". Проте, якщо серйозно, то варто пам'ятати заклик древніх: "Per aspera ad astra" — через терни до зірок.

Рік Марса повторюється кожні сім років, але це не означає, що всі "марсові" роки абсолютно подібні. Хоча, звичайно, між ними є багато спільного. Згадайте рік 1995-й, який приніс зростання локальних конфліктів у Югославії, на Ближньому Сході, Кавказі. Відчутно "кинув" також і Україну.

В 2002-му не уникнути кліматичних аномалій, зокрема повеневих явищ, землетрусів, активізації вулканів. У Європі помруть кілька відомих особистостей. Буде помітним загальне погіршення екологічної ситуації, а водночас значний крок уперед зробить медицина, з'являться нові проблеми й можливості у світовій енергетиці. В Україні очікуємо загострення суспільно-політичної ситуації в першому півріччі і економічної — в другому, після чого має настати відчутна активізація господарчого життя.

А ось що несе новий

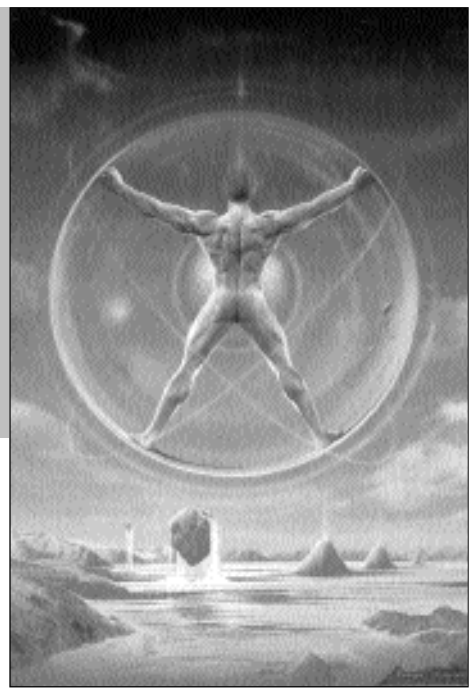

Водолій (21. I—19. II). Досить суттєві зміни вимагатимуть від вас особливої позиції. Виникне бажання інакше, ніж досі, підійти до різних справ. Центральним пунктом цих починань стане важливе особисте рішення в точці вибору. Успіх залежатиме від вашої рішучості, а не від врахування емоцій і реакції оточення. Важливі випробування чекатимуть на вас на роботі в першому півріччі, коли з'явиться новий перспективний шанс. У другому півріччі — особисті проблеми. З'явиться у вашому оточенні нова особа (стать не має значення), яка запропонує цікавий проект, проте не поспішайте давати згоду. Варто присвятити увагу Раку і Рибам.

Риби (20. II—20. III). Рік не належатиме до легких, але багатий на сприятливі ситуації, в яких нарешті зможете використати попередньо набуті знання, навички, досвід, уподобання. Приблизно в травні вже стане зрозумілим, наскільки перспективними можуть бути нові можливості, які відкриються перед вами. Значною мірою результат визначатиметься тим, наскільки енергійно візьметеся до нової справи. Не одразу поталанить щодо контактів з новими знайомими. Не виключається обман і розчарування. Взагалі цей рік для Риб буде дуже контрастним: багато приємного і не менше невезіння. Знаки, яким варто вірити — Водолій і Лев.

Овен (21. III—20. IV). Перед вами — вдалий рік. Увійдете до нього сповнені сил і енергії, не зважаючи на деякі небажані рухи навколо тебе. Загалом все укладатиметься сприятливо. Особливо стосовно праці. В професійній діяльності з перших днів відчуєте певну конкуренцію, яка помітно стримуватиме ваші прагнення успіху.

Обережно зі здоров'ям! У моменти найбільшого напруження маєте спертися на дружнє плече.

Цей рік принесе вам відчутне поліпшення матеріального становища. Проблеми з'являться в колі рідних, а причиною — звичайна людська заздрість. Мусите реагувати на це спокійно і навіть байдуже. Не дивуйтеся і не ображайтеся, тоді неприємність пройде сама. Наприкінці року дуже вірогідний варіант виїзду далеко і надовго. Будьте люб'язніші до Дів і Козорогів.

Телець (21. IV—20. V). Переживань вистачатиме. Ціла серія подій не залишить вам ані часу, ані підстав для невдоволення. В кожному разі, несподіванок буде багато. Мусите пильнувати, щоб у калейдоскопі різних ситуацій і рішень не припуститися великої помилки — будете шкодувати. Особливу обережність маєте виявити посередині року, коли справи на роботі і в родині можуть небезпечно накладатися одна на одну. Друге півріччя пройде під знаком зачарування певною особою. В цій незвичайній ситуації можете уберегтися від втрат, якщо триматиметеся на відстані і збережете почуття гумору.

Під кінець року можливий суттєвий сімейний конфлікт, опосередковано пов'язаний з вашою роботою. Постарайтеся зберегти спокій і тверезість думки. Непогано також було б потурбуватися заздалегідь про добрих союзників.

Більше за інших до вас прихильні Терези і Стрілець.

Близнюки (21. V—21. VI). Серед справ, які на вас вже чекають у новому році, на перший план вийдуть проблеми суперництва. Передусім у середовищі колег по роботі, хоча й не тільки.

Можете вирватися вперед, але ціна цих старань може виявитися занадто великою. Матимете великі плани і проекти, але успіх їх реалізації коштуватиме дуже дорого. Скоріше за все, лише одна ідея охопить вас цілком, але для досягнення результату маєте знайти надійних партнерів.

Для багатьох необтяжених сімейним становищем Близнюків цей рік обіцяє надати можливість почути слово "так", яке може бути вирішальним для всього подальшого життя. Щоправда, тут можливі певні перешкоди, але вони, скоріше за все, будуть благополучно подолані.

Пам'ятайте: це рік суперництва, змагань і боротьби. Наприкінці року ситуація вимагатиме піти на ризик. Довіряйте тільки власній інтуїції.

За доброю порадою можна звернутися до Рака і Козорога.

Рак (22. VI—22. VII). Перед вами відкриваються серйозні можливості остаточного завершення деяких справ, які ведуться віддавна і вимагають закінчення. Для Раків новий рік, загалом, принесе багато змін і поворотів. Будуть випадки, які трапляться вперше у вашому житті, зміниться його ритм. Треба буде вчитися, як поводити себе в нових умовах. Тим більше, що самі не захочете плентатися у хвості своїх колег.

До порад маєте ставитися критично. Ваша точка зору цього року буде більш раціональною. Відчуєте зміцнення авторитету, збільшення поваги з боку оточення, наповнення власної кишені.

Завжди знаходьте час для контактів із Водоліями і Близнюками.

Лев (23. VII—23. VIII). У році, що надходить, не раз станете перед несподіваними ускладненнями. Вони не несуть великої загрози, але завдадуть багато клопотів. І тут постане цікава ситуація: чим більше виявите впертості, тим більше матимете прибутку, хоча часом видаватиметься, що тупцюєте на місці. Тримайте в руках свої нерви, бо оточення не завжди розумітиме ваші добрі наміри і ситуацію.

З'явиться перспектива короткого, але цікавого виїзду, який матиме добрі перспективи. Але не поспішайте погоджуватися. Краще спробуйте його відкласти на пізніше. Тим більше, що справа не буде терміновою. Постійно пам'ятайте про Риб і Скорпіонів, бо з їхнього боку можна чекати чого завгодно.

Діва (24. VIII—23. IX). Рік змін і серйозних планів. Зміни стосуватимуться, передусім, справ професійних. Отримаєте підвищення. Не обов'язково у формі посади, але, безперечно, будуть належним чином визнані ваші старання, творчий доробок і авторитет. Нові плани стосуватимуться змін в особистому житті. Зміна ситуації в родині додасть і вам певних клопотів. Особливо на початку другої половини року. Тоді все залежатиме від вміння зберегти спокій і витримку. Не дайте емоціям оволодіти вами!

Багато доброго принесе останній квартал року, коли нарешті побачите рясні плоди всіх попередніх зусиль. Хтось старший у вашому оточенні потребуватиме особливої уваги і забиратиме у вас багато часу. Мусите достосуватися до нових вимог і знайти в собі терпіння, бо від цього обов'язку неможливо ухилитися.

Терези (24. IX—23. X). Це будуть місяці численних переживань: і таких, до яких потім повертатиметеся в приємних згадках, і таких, про які прагнутимете якнайскоріше забути. Отже, рік подібний до гойдалки — постійна зміна доброго на зле і навпаки. То — вгору, то — додолу. На щастя — частіше вгору. Щоб це благополучно пережити, заховайте свої нерви глибоко в кишеню і взагалі забудьте, що їх маєте. Одразу попереджаємо, що досягнете успіху в абсолютній більшості справ, які матимете до вирішення, але, ох, як важко це вдасться! Не варто слухати нічиїх порад. Покладайтеся тільки на власні сили і на власний розсуд. Цього року поради можуть вам зашкодити, збити з обраного шляху. Особливо, коли підете у цілком новому напрямі і вас не раз огортатимуть сумніви. Не здавайтеся, крокуйте!

Цього року підпадете під чари нової особи. Постарайтеся не втратити голови остаточно, не поспішайте переводити стан милої гри в обов'язки. Ваші нинішні обов'язки — важливіші.

Не уникайте товариства Тельців і Скорпіонів.

Скорпіон (24. X—22. XI). У вашому житті станеться кілька суттєвих змін. Деякі будуть досить несподіваними, але будуть і такі, що їх давно прагнули. Навколо вас зчиниться буря невдоволення. Проте з честю вийдете з випробувань, якщо сповна використаєте здібності своєї дипломатичної натури.

Варто також пам'ятати, що цей рік обіцяє Скорпіонам не тільки успіх у новаторських починаннях, а й щасливий шанс фортуни. Тому можете ризикнути один-два рази, наприклад, у лотереї або іншій цифровій грі.

Знаки, дружба з якими вам допоможе — Лев і Терези.

Стрілець (23. XI—21. XII). Щоб ваші амбіційні плани виконати, треба обмежити себе, відмовитись од деяких своїх попередніх уподобань, котрі забирали час.

Весняні й осінні місяці для вас — найважливіші. У них — ваш успіх. Тоді мусите йти вперед як таран, незважаючи ні на що, дивуючи всіх, хто вас давно знає. Не забудьте віддячити особі, яка допоможе досягти успіху.

Останні місяці року будуть спокійнішими, можна буде працювати без нервів, чіткіше вимальовуватиметься наближення мети. У грудні — останній поворот треба буде пройти на швидкому віражі і не без остраху.

Послухайте доброї поради від Тельця і Діви.

Козоріг (22. XII—20. I). Рік стабілізації і підведення підсумків. Шанс спокійно подивитися й оцінити власний доробок і життєву ситуацію. Це не означає, що можна буде сісти, склавши руки, і мріяти про небесний мигдаль. Але власне тепер знайдете час на обмірковування: як жити далі?

У родинних справах настане заспокоєння, припиняться конфлікти, зникнуть ускладнення. З'являться шанси поповнення сімейного бюджету. Багато часу забере навчання, можливо, вивчення мови, занурення в цілком іншу галузь знань. Це може бути пов'язане з кимось, до кого з'явиться симпатія, теплі почуття, повага.

В особистому житті, скоріше за все, — ніяких змін, не переживете ніяких особистих стресів.

Супроводжуватиме вас симпатія з боку Водолія і Лева.

● На підставі гороскопа Ван Вуда підготував **Стефан КОСТКА**

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
Передплатний індекс 30617.
Зам. № 3301201. Наклад 5000.
Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.